

SÜÜTEOENNETUSE PROJEKTIDE PLANEERIMINE, VORMISTAMINE, JUHTIMINE JA HINDAMINE

Ly Brikkel

© Sisekaitseakadeemia 2009

Sisekaitseakadeemia
Kase 61, 12012, Tallinn
märts 2009

SISUKORD

Sissejuhatus	lk 3
I Süüteoennetus ja selle võimaluste seos	lk 4
1.1. Süüteoennetuse mudelid	lk 4
1.1.1. Süütegude ennetamine sotsiaalse arengu kaudu	lk 4
1.1.2. Süütegude ennetamine võimaluste vähendamise kaudu	lk 5
1.2. Süütegude politseilised ennetusmeetmed	lk 5
1.2.1. Sotsiaalsed ennetusmeetmed	lk 5
1.2.2. Olustikulised ennetusmeetmed	lk 6
1.2.3. Tagajärgede kõrvaldamise meetmed	lk 6
II Projektitsükli kasutamine süüteoennetuse juhtimismeetodina	lk 7
2.1. Projekti mõiste	lk 7
2.2. Projektitsükel	lk 8
III Projekti strateegiline planeerimine	lk 10
3.1. Programmeerimise etapp	lk 10
3.2. Määratlemise etapp	lk 10
3.2.1. Keskse probleemi tuvastamine	lk 10
3.2.2. Sidusgruppide kaasamine	lk 11
3.2.3. Piirkonna kaardistamine	lk 12
3.2.4. Probleemi analüüs probleemipuu meetodil	lk 13
3.2.5. Kuriteokolmnurk ehk probleemi analüüsi kolmnurk	lk 15
3.3. Kavandamise etapp	lk 16
3.3.1. Projekti eesmärgid	lk 16
3.3.2. Projekti tulemused ehk väljundid	lk 17
3.3.3. Projekti tegevused ja ülesannete kirjeldus	lk 18
3.3.4. Eeldused ja riskid	lk 19
3.3.5. Sisendite planeerimise etapp	lk 20
IV Projekti vormistamine ja selle esitlemine	lk 23
4.1. Projektitaotluse vormistamine	lk 23
4.2. Projektitaotluse esitlemine	lk 24
V Projekti juhtimine	lk 26
5.1. Projektijuht	lk 26
5.2. Projekti käivitamise etapp	lk 27
5.3. Projekti rakendamise etapp	lk 27
5.4. Monitooring ehk seire	lk 29
VI Projekti hindamine	lk 30
6.1. Projekti lõppanalüüs	lk 30
6.2. Projekti analüüsi planeerimine	lk 30
6.3. Analüüsiprotsessi valdkonnad	lk 31
6.4. Lõpparuande koostamine ja esitamine	lk 32
Projektitöö vahendid	lk 34
Tööleht 1. Projekti planeerimine: probleemi sõnastamine, põhjuste selgitamine, lahenduste pakkumine, eesmärgi püstitamine	lk 34
Tööleht 2. Sidusgruppide analüüs	lk 35
Tööleht 3. Loogiline maatriks	lk 35
Näide 1. Projekti tegevuskavas ülesannete määratlemine	lk 36

Näide 2. Projekti otseste eesmärkide seos planeeritud tegevuste tulemuste hindamisega _____	lk 37
Näide 3. Projekti taotlusvorm kommentaaridega _____	lk 37
Näide 4. Projekti aruandevorm kommentaaridega _____	lk 40
 Näidisprojekt 1. „Julge olla“ _____	lk 41
Näidisprojekt 2. „Rollufriik“ _____	lk 43
 Mõistete sõnastik _____	lk 49
 Soovitav kirjandus ja viited _____	lk 55

SISSEJUHATUS

Käsiraamat on abivahend nii politseikoolis õppijale kui ka igapäevatööd tegevale korrakaitsepolitseinikule, kes soovib oma piirkonnas arendada projektipõhist kogukonnakeskset süüteoennetuslikku tegevust.

Käsiraamatu eesmärk on anda ülevaade süüteoennetuse projektide planeerimisest, vormistamisest, juhtimisest ja hindamisest politseiasutuses.

Õppematerjal on koostatud eeldusel, et lugejal ei pea olema mingeid eelteadmisi projektide koostamisest ega teostamisest. Samas pole kõiki teemasid käsitletud täismahus ega detailideni, seega jääb alati võimalus enesetäienduseks.

Projektipõhine probleemilahendus on väga loov ja ainulaadne tegevus. Soovin, et lugeja ei klammerduks raamatus toodud näidete külge, sest nende eesmärk on luua selgemad seosed teooria ja praktika vahel. Projektitöö eripära seisnebki selles, et ühe piirkondliku probleemi lahendamisel võib olla palju erinevaid lahendusi ja sobivate valik sõltub eelkõige sidusgruppide huvist ja reaalsest keskkonnast, milles projekt teostatakse.

Esimeses peatükis – süüteoennetus ja selle võimaluste seos – antakse lühike ülevaade süüteoennetuse mudelitest ja tasanditest, mis on lihtsustatud kujul, kuid võimaldab lugejal kiiresti häälestuda süüteoennetuse valdkonnale. Põhjalikumat lisalugemist leiab selle teema kohta Jim Hilborni raamatust „Ülevaade kuriteoennetuse planeerimisest“ (2007) ja Rootsi 2000. aastal Eestis läbiviidud pilootprojekti tegevusi ja tulemusi tutvustavast käsiraamatust „Kuidas ennetada kuritegevust kohaliku omavalituse tasandil“.

Teises peatükis seletatakse lahti projekti mõiste politsei süüteoennetusliku tegevuse aspektist, tutvustatakse ülevaatlikult projektitsükli kui juhtimismeetodi erinevaid faase.

Kolmandas peatükis käsitletakse detailsemalt, kuidas toimub keskse probleemi tuvastamine, sidugruppide kaardistamine ja kaasamine, antakse ülevaade kahest meetodist, mida saab kasutada probleemi(de) analüüsil. Selles peatükis kirjeldatakse projekti üldeesmärgi, otseste eesmärkide, sisendite ja väljundite omavahelist seost ning näidatakse projekti tegevusplaani koostamise võimalusi.

Neljandas peatükis esitatakse projektitaotluse vormistamisega seotud nõudeid. Lähtutud on eelkõige politseiasutustes kasutatavast taotlusvormist, mis kuulub Politsei süüteoennetusliku tegevuse juhendi liasse. Põgusalt on käsitletud kaasfinantseerimisega seotud tegevusi.

Viiendas peatükis kirjeldatakse projekti juhtimisega seotud tegevusi ning projektijuhi rolli meeskonna liikmete kaasamisel, tegevuste koordineerimisel ja eelarve jälgimisel. Selgitatakse monitooringu vajalikkust.

Kuuendas peatükis keskendutakse projekti analüüsile ja jagatakse näpunäiteid lõpparuande koostamises.

Projektitöö vahendites esitatud töölehed ja näited sobivad õppurile praktilisteks abivahenditeks projekti planeerimisel. Näidisprojektidena on esitatud lokaalne ja regionaalne projektitaotlus.

Käsiraamatu koostamise tegi raskeks asjaolu, et mõned aastad tagasi kasutatud terminite „kriminaalpreventsioon“, „kuritegevus“, „kuritegu“ jt asemele võetud mõisted „süüteoennetus“ ning „süütegu“ ja selle liigid „kuritegu“ ja „väärtegu“ ei ole tõlkekirjanduses kasutusel. Ka eesti autorite varasemates töödes on käibel vana terminoloogia.

I PEATÜKK

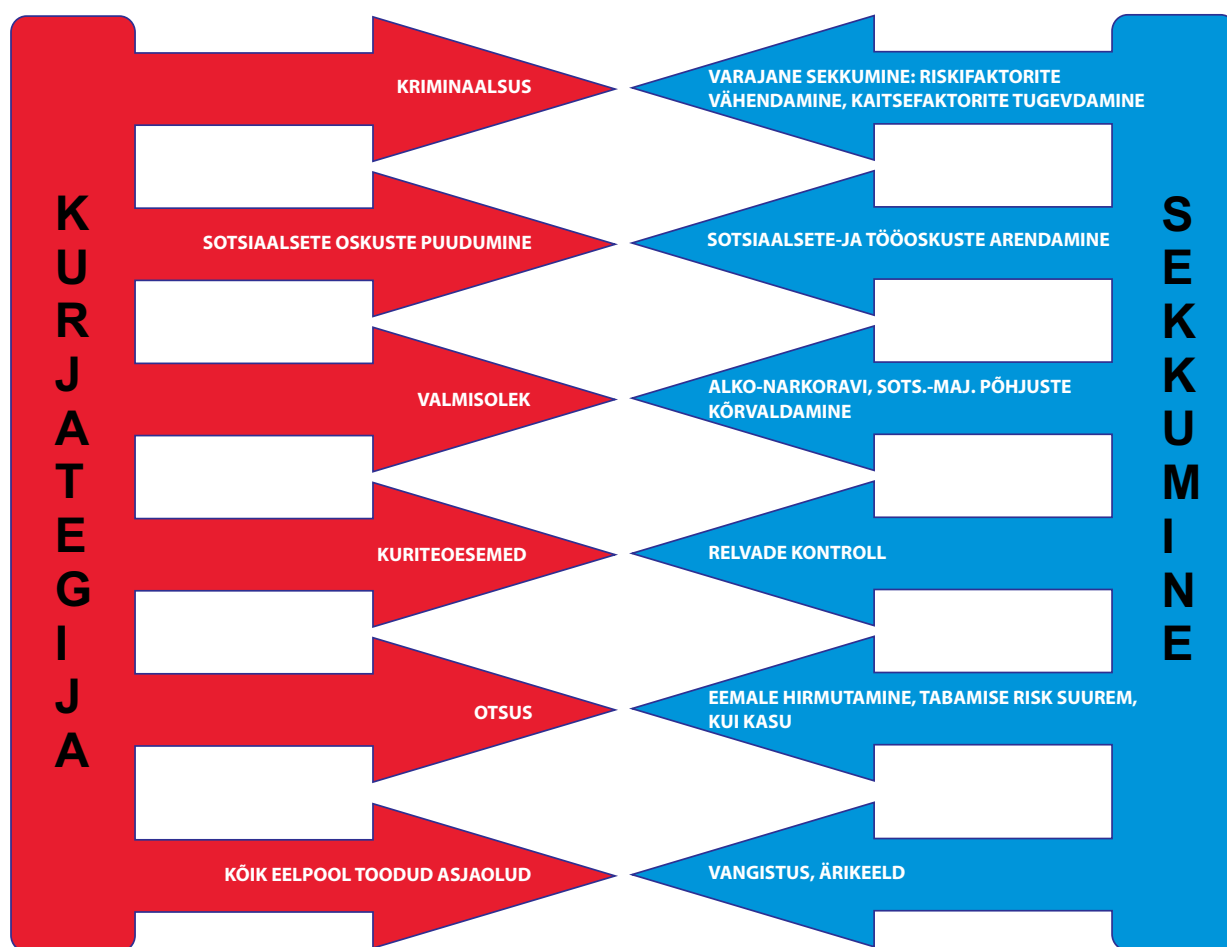
SÜÜTEOENNETUS JA SELLE VÕIMALUSTE SEOS

Politsei süüteoennetusliku tegevuse eesmärgiks on süütegude ärahoidmine toimepanemise võimaluste vähendamisega ja toimepanemise raskendamisega, suurendades avastamise tõenäosust ja vähendades saadavat kasu.

Selles peatükis on esitatud lihtsustatud kujul lühike ülevaade süüteoennetuse mudelitest ja tasanditest. Põhjalikumat lisalugemist leiab selle teema kohta Jim Hilborni raamatust "Ülevaade kuriteoennetuse planeerimisest" (2007) ja Rootsi 2000. aastal Eestis läbiviidud pilootprojekti tegevusi ja tulemusi tutvustavast käsiraamatust „Kuidas ennetada kuritegevust kohaliku omavalituse tasandil“.

1.1. SÜÜTEGUDE ENNETAMISE MUDELID:

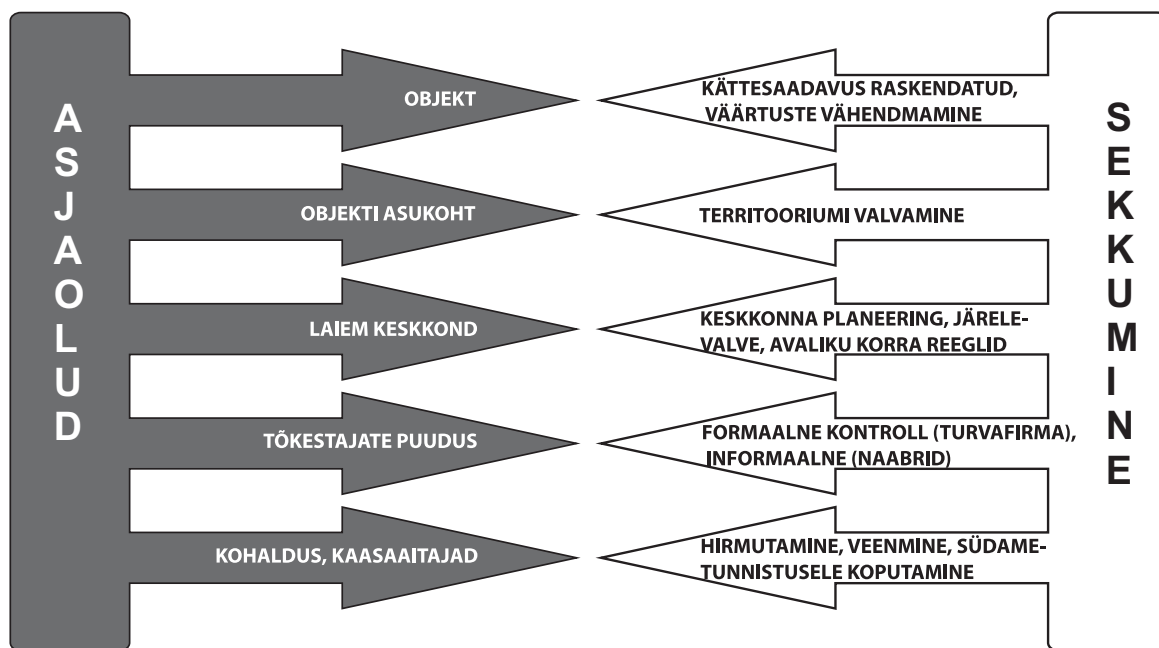
1.1.1. Süütegude ennetamine sotsiaalse arengu kaudu (SESA)

Joonis 1. Süütegude ennetamine sotsiaalse arengu kaudu ehk sotsiaalne süüteoennetus (Paul Ekblomi järgi).

Süüteoennetuslikul sekkumisel sotsiaalse arengu kaudu püütakse vähendada selliseid sotsiaalseid faktoreid, mis loovad eelsoodumuse isiku püsivaks kurjategijaks saamisel. Süüteoennetuslike tegevuste käigus keskendutakse eelkõige potentsiaalsetele kurjategijatele eesmärgiga vähendada indiviidi riskifaktoreid (nt alkoholi tarvitamine) ja tugevdada tema kaitsefaktoreid (nt koolikohustuse täitmine). Tähelepanu on suunatud majanduslikele, sotsiaalsetele ja psühholoogilistele teguritele, mis võivad suurendada indiviidi riski muutuda krooniliseks kurjategijaks. Rõhk on eelkõige nendel suundadel, mis on kujunenud kriminaalsuse arengumudelist ja kuritegeliku käitumise sotsiaalpsühholoogiast.

1.1.2. Süütegude ennetamine võimaluste vähendamise kaudu (SEVV).

Joonis 2. Süütegude ennetamine võimaluste vähendamise kaudu ehk olustikuline süüteoennetus (Paul Ekblomi järgi).

Olustikulise süüteoennetuse eesmärk on süütegude muutmine potentsiaalsete kurjategijate jaoks raske- maks, riskantsemaks või vähem äratasuvaks – sageli keskendutakse siinses ennetustöös ka potentsiaalse- tele ohvritele.

Olustikuline ennetamine ei huvitu kriminaalsuse arengumudelitest , karistustest ega rehabilitatsioonist.

Rahvusvaheline Kuritegevuse Ennetamise Keskus jagab olustikulise süüteoennetuse tegevused järgmis- tesse valdkondadesse:

- ▶ keskkonna planeerimine
- ▶ sotsiaalne kontroll
- ▶ keskkonna planeerimine linna tasandil
- ▶ uuenduslikkus politseitöös ja õigussuundades.

Situatsioonilise süüteoennetuse puudused

1. Ei tegelda kuritegevuse juurpõhjustega (psühholoogilised, sotsiaalsed, kultuurilised jt).
- 2.. Kuritegevuse ümberpaiknemine. Motiveeritud kurjategija eemalepeletamine ei vähenda tema motivatsiooni, vaid ta otsib teise koha ja aja, et oma otsus ellu viia.

2.1.SÜÜTEGUDE POLITSEILISED ENNETUSMEETMED

Süüteoennetuse süsteemis eritatakse kolme sekkumistasandit, mis hõlmavad eri tegevussuundi ja siht- rühmi.

1.2.1.Sotsiaalsed ennetusmeetmed on suunatud kogu rahvastikule eesmärgiga kõrvaldada süüte- gude toimepanemise põhjused, ajendid ja soodustegurid. Esmatasandi preventsiionitöö sisu on

- ▶ arendada ja motiveerida õiguskuulekust (loengud, kampaaniad, inimeste teavitamine meedia kanalite kaudu jt)
- ▶ kõrvaldada süütegude toimepanemise ühiskondlikud põhjused (nt töötus, koolikohutus jt). Sellel ta- sandil tehtavasse ennetustöösse on kaasatud nii sotsiaal-, haridus-, noorte-, kultuuri-,majandus- kui integratsiooni valdkonna struktuurid.

1.2.2. OLUSTIKULISTE ENNETUSMEETMETE EESMÄRK on selgitada riskitegurid ja tegeleda riskirühmadega ja ohvritega. Süütegude ärahoidmiseks peab teadma, mis motiveerib kurjategijat, millised võimalused on tal kuritegu toime panna ja millised asjaolud aitavad seda vältida. Olustikulised ennetusmeetmed on rakendatavad kõigile süüteoliikidele, mitte ainult varavastastele. Kõik süüteod sisaldavad otsustamist, mis toimub kitsamas sotsiaalses ja füüsilises kontekstis.

Olustikuliste meetmete efektiivsus on suurem ka nn juhukurjategijate puhul.

Meetmete kohaldamise eesmärk on

- ▶ Vähendada potentsiaalse õigusrikkuja võimalusi kuritegu sooritada
 - kuritegeliku ründe objekt kõrvaldamise või raskelt kättesaadavaks tegemisega (territooriumi piiramine, järelvalve)
 - kuriteovahendite ja –riistade kõrvaldamisega (relvade järelvalve)
 - vahelejäämiseriski suurendamisega (naabrivalve tugigrupid)
 - kuriteost loodetava kasu saamise vähendamisega (kodu- ja bürootehnika markeerimine)
 - avalikult teavitada teo ilmsikstuleku võimalusest.
- ▶ Välistada potentsiaalse ohvri ohvrikslangemist (politseipatrullid ohustatud piirkonnas).

1.2.3. Tagajärgede kõrvaldamise meetmete eesmärk on ära hoida õigusrikkumise toimepannud isikute tagasipöördumine kuritegelikule teele.

Seda võimaldavad

- ▶ politseioperatsioonid konkreetsetes paikkonnas
- ▶ toimepannud süütegude kiire ja efektiivne lahendamine
- ▶ süüteo toime pannud isikute kiire tabamine
- ▶ asjakohane karistus
- ▶ kurjategija ja ohvri lepitamine
- ▶ resotsialiseerimisprogrammid
- ▶ psühhoteraapiad
- ▶ sotsiaalseid oskusi arendavad treeningud.

II PEATÜKK

PROJEKTITSÜKLI KASUTAMINE SÜÜTEOENNETUSE JUHTIMISMEETODINA

Teises peatükis seletatakse lahti projekti mõiste politsei süüteoennetusliku tegevuse aspektist, tutvustatakse projektitsükli kui ühte juhtimismeetodit ennetustöös. Näidetena kasutatakse piirkondlikus politseistöös ettetulevaid olukordi, mis aitab õppuril selgemini luua teooria ja praktika vahelisi seoseid.

2.1. PROJEKT

Sõna „projekt“ kasutati esmakordselt 15. sajandil arhitektuuripraktikas ja see tuleneb ladinakeelsest sõnast *prōiectus*, mis tähendab 'esileulatuv'. Ladinakeelne tüvi viitab liikumisele, kindlale suunale nii ajas kui ruumis. Projekt on enamasti lihtne idee, mida püütakse realiseerida läbi hoolika planeerimise. Juhtimisteoreetikud väidavad, et projekti edukus sõltub 80% planeerimisest ja see on kõige töömahukam osa projekti protsessis.

Süüteoennetuse projekt on ajaliselt piiritletud, konkreetse probleemi lahendamisele ja riskirühma(de)le suunatud, eraldi rahastatav, politsei prioriteetsetest eesmärkidest lähtuv, koostööpartnerite ja/või politseiväliste rahastajatega ühiselt teostatav süüteoennetuslik tegevus.

Projekti iseloomustavad järgmised tunnused:

- ▶ **Otstarbekus.** Projektil on selgelt sõnastatud eesmärgid, mis taotleavad lahendada probleemi. Ühte või mitut lahendust pakkudes püüab projekt saavutada püsivat sotsiaalset muutust.
- ▶ **Realistlikkus.** Projekti eesmärgid peavad olema saavutatavad arvestades olemasolevaid ressursse ning ajaraamistikku. Liiga kõrgete eesmärkide püstitamine võib paberil ilus välja näha, kuid tegelikkuses on need saavutamatud ja muudavad projekti ebausutavaks.
- ▶ **Kompleksus.** Projekti läbiviimisel on vaja mitmekülgeid teadmisi ja oskusi, mistõttu kaasatakse projekti erinevate sidusgruppide esindajaid, valdkonna spetsialiste ja eksperte.
- ▶ **Kollektiivsus.** Projekti viivad läbi meeskonnad, kes tegutsevad ühise eesmärgi nimel ja nende tegevused on suunatud inimeste vajaduste rahuldamiseks.
- ▶ **Unikaalsus.** Iga projekt on uudne, sest see kasvab välja konkreetse probleemi lahendamise vajadusest ja rakendub erinevate projektimeeskondade tegutsemise kaudu. Kasvõi ühe projektimeeskonna liikme vahetus tingib teistsuguse töökeskkonna.
- ▶ **Seikluslikkus.** Iga projekt on teedrajav ja seotud riskiga, sest ka kõige parema planeerimise korral tuleb ette ootamatuid olukordi, mis vajavad selgeid otsuseid, kiiret sekkumist ja plaanide muutmist. Riski suurus ja iseloom sõltuvad projekti suurusest ja keerukusest. Projektidega kaasnevad tähtajalised, finantsilised, erialased ja personaalsed riskid.
- ▶ **Hinnatavus.** Projekti saab lahutada osadeks, mille edukust saab mõõta.
- ▶ **Etapilisus.** Projektid koosnevad selgetest ja üksteisest eristatavatest etappidest ja osadest. Iga järgmine osa on seotud eelmisega.
- ▶ **Hariduslikkus.** Iga projekt on ainulaadne nii projektimeeskonna koosseisu, eesmärkide kui ka tegevuste poolest, mis omakorda võimaldab inimestel õppida läbi isikliku kogemuse uusi tahke koostööst ja projektis kasutatud meetodite tulemuslikkusest.
- ▶ **Piiritletus** nii ajas kui ruumis, ehk projektil on kindel algus ja lõpp ning neid rakendatakse konkreetses kohas ja seoses. Kui tavajuhtimisel võib otsustamist täiendava informatsiooni hankimiseni edasi lükata, siis projektide puhul ei ole see võimalik, kuna projekti läbiviimise aeg on piiratud.
- ▶ **Konfliktsus.** Et projektid toovad endaga kaasa muutusi, siis on konflikt sellesse alati kodeeritud.

Mitte kõik eesmärgistatud protsessid pole projektid. Projekti eristab kolm piiravat tegurit:

- ▶ **Aeg.** Projekt toimub kindlas ajaraamis. Projektil on konkreetne algus ja lõpp, mis määratleb tulemuste saavutamiseks antud ajavahemikul. Eksamitöö raames läbiviidava projekti puhul tuleb erilist tähelepanu pöörata ajategurile ja sellest lähtuvalt planeerida tegevusi, mis on piiritletud ajavahemikul reaalset teostatavad.
- ▶ **Ressurss.** Projekti käsutuses on eelnevalt kokkulepitud ressurss, mille väärtus on rahaliselt mõõdetav ning moodustab projekti eelarve. Ressursiks võivad olla nii inimeste tööjõud teadmiste ja oskustega, töövahendid, ruumid kui ka muud materiaalsed ja tehnoloogilised väärtused.
- ▶ **Tulemus.** Projekti oodatav tulemus on kolmas tegur, mis määratleb projekti piirid. Tulemust kirjeldatakse eesmärkide ja väljundite kaudu. Kirjeldus peab olema võimalikult täpne, sisaldama nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid indikaatoreid, milleni projekti teostamise kaudu tahetakse jõuda.

2.2. PROJEKTITSÜKKEL

Projekti planeerimiseks ja juhtimiseks on olemas mitmeid viise. Tõenäoliselt sama palju, kui on erinevaid projektijuhte. Käesolevas käsiraamatus tutvustan projektitsükli juhtimismetoodikat, mis võeti esmakordselt kasutusele 1960ndate alguses Maailmapanga projektide planeerimisel. Erinevates variatsioonides kasutatakse projektitsükli juhtimist tänapäeval kõikides eluvaldkondades.

Projektitsükli meetod ja selle alustaladeks olevad tehnikad nagu sidusgruppide analüüs, probleemi- ja eesmärgipuu, loogiline maatriks jt on suurepärased abivahendid projektide kavandamisel ja juhtimisel. Projektitsükli peamine eelis seisneb süsteemsuses. Otsuste tegemine on muudetud lihtsamaks, sest iga faas ja etapp on loogiliselt järgnevaga seotud, mis omakorda võimaldab paindlikult reageerida muutustele projekti keskkonnas.

Projektitsükli võtmekriteeriumid.

Projektitsükli juhtimine aitab kavandada ja ellu viia projekte, mis vastavad sellele omastele võtmekriteeriumidele:

Asjakohasus

Projekt peab olema suunatud kasusaaja(te) tegelikele vajadustele. Projekti tulemusel toimub selge positiivne muutus sihtrühma käitumises või olukorras, mis peab olema selgelt mõõdetav. Piirates sekkumise ulatust ja prognoosides tulemusi võimalikult täpselt, aitab see optimeerida ressursside kasutamist.

Süüteoennetuse projektide planeerimisfaasis peaks endale esitama järgmisi küsimusi:

- ▶ Mis on projekti teema ja sisu? Kuidas on projektiidee seotud politsei töö ja eesmärkidega?
- ▶ Kelle huvide eest te seisate? Kes on sidusrühmad?
- ▶ Mis on teie eesmärk lähtuvalt organisatsiooni (Politsei) missioonist?
- ▶ Kes on sihtrühm, kelle käitumist või olukorda tahate muuta?

Selle tagamiseks tuleb kaasata eeldatavad kasusaajad juba varases planeerimise staadiumis. Planeerimine sisaldab probleemide analüüsimist ja eesmärkide määratlemist selges seoses siht- ja sidusrühmade kasuga.

Teostatavus

Projekti eesmärgid peavad olema reaalselt saavutatavad. Selle tagamiseks tuleb analüüsida projekti keskkonda ja arvestada majanduslike, finantsiliste, sotsiaalsete ja kultuuriliste võimalustega. Samuti tuleb tuvastada projekti jaoks olulised eeldused ja võimalikud riskid. Projekti saab ellu viia vaid siis, kui tema toimimise keskkond on sobiv. Eeldused ja riskid peavad olema pideva monitooringu objektid kogu projektitsükli jooksul. Kui projekti keskkond muutub, tuleb projekti tegevus ümber planeerida, suunda muuta või kõige äärmuslikumal juhul projekt peatada.

Jätkusuutlikkus

Projektid peavad olema jätkusuutlikud, mis tähendab, et nende mõju peab jätkuma peale projekti lõppemist. Näiteks tuleb tagada, et projekti raames koolitatud töötajad saavad oma uusi teadmisi kasutada ning saavutavad seetõttu positiivseid tulemusi. Või et projekti tulemusena valminud trükis leiab aktiivset ja praktilist kasutamist. Projektitsükli juhtimise meetod analüüsib projekti mõju jätkuvust ja püüab seda tagada positiivselt mõjutavate tegurite lülitamisega projekti plaani. Jätkusuutlikkust kindlustavad näited:

- ▶ poliitiline toetus
- ▶ sobiv tehnoloogia ja metoodika
- ▶ institutsionaalne ja juhtimisalane suutlikkus
- ▶ soodne sotsiaal-kultuuriline keskkond.

Projektitsükliks eristatakse kolme faasi, mis omakorda jaotuvad etappideks.

1. Strateegilise planeerimise faas (enne projekti)
- 1.2. Programmeerimise etapp
- 1.3. Määratlemise etapp
- 1.4. Kavandamise etapp
- 1.5. Ressursi planeerimise etapp

1.6. Projekti vormistamise etapp

NB! Faas lõppeb reeglina projektitaotluse esitlemisega

2. Teostamise faas (projekti tegevuste ajal)

NB! Eelduseks on positiivne rahastamisotsus.

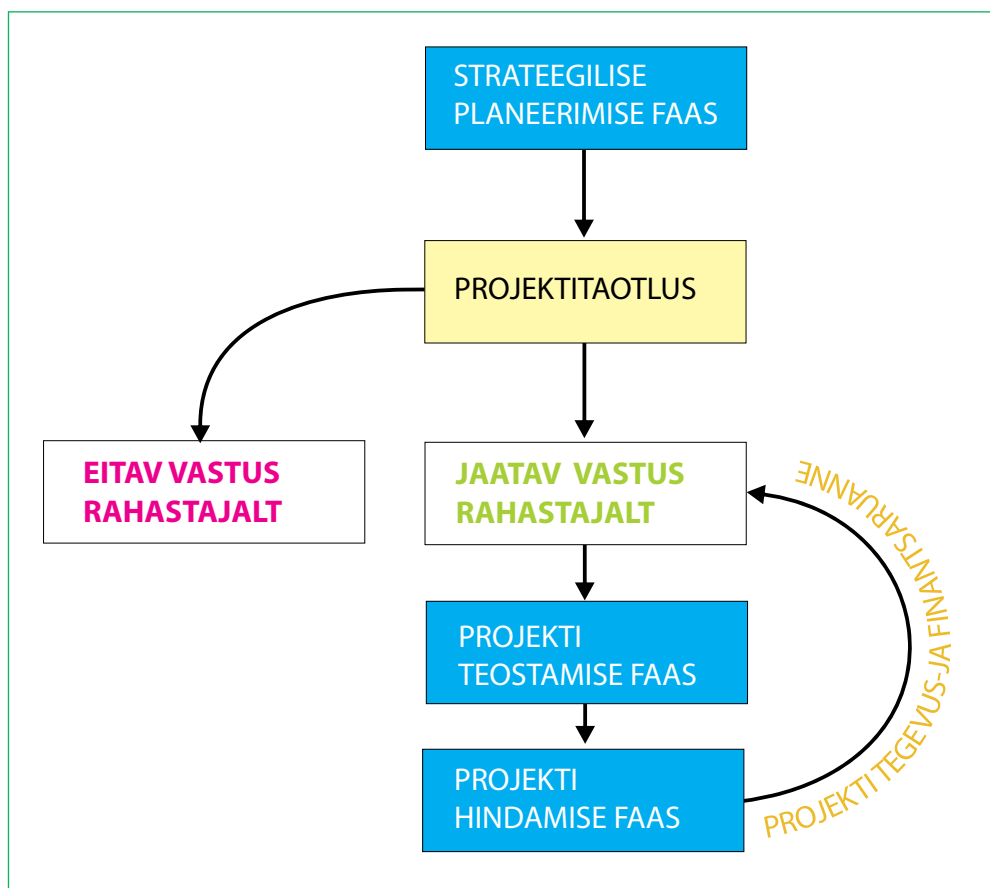
2.1. Projekti käivitamise etapp

2.2. Projekti rakendamise etapp

3. Hindamise faas (pärast projekti)

3.1. Projekti hindamine

3.2. Lõpparuande koostamine ja esitamine.

JOONIS 3. Projektitsükkel (sinine) koosneb strateegilise planeerimise, projekti teostamise ja hindamise faasidest. Protsessi peamised kirjalikud dokumendid (kollane) on projektitaotlus ning projekti lõppedes tegevuse- ja finantsaruanne. Projekti tegevuste realiseerumise teeb võimalikuks rahastaja (või eksamikomisjoni) jaatav otsus (roheline), kuid eitav vastus (punane) tingib projektitaotluse parandamist ja muutmist projektikomisjoni hindamiskriteeriumidele vastavaks.

Projektitsükli faasid võimaldavad projekte arendada süsteemselt, pidades konsultatsioone kõikide asjasse puutuvate sidusgruppidega. Projektitsükli iga faasi ning etapi lõpuks defineeritakse olulised järeldused ja otsused, lisainfo hankimise vajadused ning konkreetsed tulemused.

Faasid on progresseeruvad, mis tähendab, et iga faas peab olema enne järgmise algust lõpetatud. Näiteks strateegilise planeerimise faas lõppeb projektitaotluse vormistamisega rahastaja poolt kinnitatud taotlusvormil. Projektitaotluse vormid on erineva keerukuse ja mahukusega. Mõnele rahastajale – nt äriettevõtet, väiksemad vallad – piisab sponsorkirja või avalduse esitamisest.

III PEATÜKK

SRATEEGILINE PLANEERIMINE

Strateegilise planeerimise faasis käsitlen detailsemalt projekti programmeerimise, määratlemise ja kavandamise etappe. Lugeja saab praktilisi näpunäiteid, kuidas tuvastada kesket probleemi, kaardistada ja kaasata erinevaid sidusgrupe, kasutada erinevaid meetodeid probleemi(de) analüüsil. Selles peatükis kirjeldatakse projekti üldeesmärgi, otseste eesmärkide, sisendite ja väljundite omavahelist seost ning näidatakse erinevaid tegevusplaani koostamise võimalusi.

3.1. PROGRAMMEERIMISE ETAPP

Määratakse kõrgeimal võimalikul tasemel kindlaks :

- Poliitilised suunad. Tuleb selgitada, kas valitud idee/teema/valdkond kuulub politsei süüteoennetusliku tegevuse pädevusse ja millises ulatuses;
- Prioriteetidid. Uurida, kas valitud idee/teema/valdkond kajastub politsei prioriteetides;
- Üldised eesmärgid. Kirjeldada, kuidas valitud idee/teema/valdkond aitab ellu viia Eesti Politsei missiooni ja väljendab organisatsiooni põhiväärtusi.

Programmeerimise etapp esindab pigem püüdlusi kui konkreetseid tegevusi. Selles etapis toimub n. ö eelhäälestus projektipõhise süüteoennetusliku tegevuse laienele, milles viiakse end kurssi Politsei kui riikliku organisatsiooni kõrgemate eesmärkide ja väärtushinnangutega.

3.2. MÄÄRATLEMISE ETAPP

Reeglina algatab projekti kavandamise paarist aktiivsest inimesest koosnev tuumik. Eduka projekti planeerimisel on oluline, et protsess oleks kollektiivne ja kaasaks võimalikult palju osapooli. Hea viis selle tagamiseks on planeerimise töörühma moodustamine.

Kuid enne töörühma kokkukutsumist tuvasta keskne probleem, tee ülevaade ja valik projekti sidusgruppidest ning kogu kriitiline hulk informatsiooni projekti keskkonna kohta.

3.2.1. Keskse probleemi tuvastamine

Alustada tuleb ühe keskse probleemi sõnastamisest, millega kõik ajurünnakul osalejad nõustuvad.

Vastates allolevale kolmele küsimusele, määratle probleem ühe lausega.

Kes on need inimesed, kellel on see probleem?

Kus need inimesed asuvad?

Milles probleem väljendub?

NÄIDE: M. alevi Põllu uuselamurajooni elanikud on korduvalt politseile teatanud alaealiste rollerijuhitide poolt tekitatud liiklusohtlikest olukordadest ja rolleri kiirendussõitudest tekitatud lärmist tänavatel.

Lisaküsimused aitavad probleemi olemust laiendada:

Millal see probleem väljendub?

NÄIDE: Alates aprillikuu algusest harrastavad noored rollerijuhid oma sõpradega tööpäeva õhtuti ja nädalavahetusel Põllu eramurajooni tänavatel rolleritega kiirendussõite teha.

Kuidas on see probleem kindlaks tehtud?

Kuidas on võimalik seda dokumentaalselt tõestada?

NÄIDE: Viimase kuu jooksul on piirkonna konstaablile mitmel korral antud telefoni teel teada, et noored rollerijuhid ilma turvavarustusega teevad tänavaliikluses ohtlike manöövreid ja rikuvad põristamisega eramurajooni elanike rahu. Aprillikuu jooksul läbi viidud kahe reidi käigus kontrolliti 10-liikmelist seltskonda rollerijuhte, neist 1 puudus juhtimisõigus ja 4 kiiver. Konstaabel on rääkinud nii noorte rollerijuhtidega, liikluseeskirju eiranud noorte vanemate, helistajate kui kohalike elanikega. Inimeste rahulolematuse rollerisõitjatega tänavatel on endiselt päevakorral jätkuvate helistamistega piirkonna konstaablile.

Missugune mõju on probleemil? (Milline on probleemi ulatus?)

NÄIDE: Territoriaalne – probleem puudutab ainult Põllu elamurajooni asfalteeritud tänavate ääres elavaid kodanikke; ajaline – lärm tänavatel on tööpäeva öhtuti ja nädalavahetustel, mil piirkonna elanikud viibivad kodudes; isikuline – reidi käigus karistatud rollerijuhtide vanemad ei näe noorte tehnika- ja sõiduhuvis midagi taunimisväärtset, kuid individuaalsel vestlusel kohalike elanikega (peamiselt helistajad) kinnitas enamus inimesi, et neid häirib öhtune lärm ja rollerite põristamine tänavatel.

Miks just politsei on sobiv seda lahendama?

NÄIDE: Põllu eramurajooni elanikud on pöördunud korduvalt politsei poole ja konstaabel on selle probleemiga kokku puutunud. Kuna tegemist on liiklusturvalisust ja avalikku korda puudutava teemaga, siis politseiametnikul on seadustega antud pädevus neid probleeme lahendada. Politseitöö on tõhus siis, kui politseinikud suudavad kaasata probleemi lahendamiseks õigeid partnereid ja on planeerimise töörühma algatajateks ja aktiivseteks eestvedajateks.

3.2.2. Sidusgruppide kaasamine

Enamik süüteoennetuse projekte on kas kogukonna projektid või suunatud kindlale sihtgrupile. Ei saa eeldada, et kõik probleemiga seotud institutsioonid ja inimesed planeerimise töörühma kavatsusi toetavad. Inimestel on muutuste suhtes erinevad hoiakud, väärtushinnangud ja harjumuspärane elustiil. Tuleb teadvustada, kuidas seostuvad projektiga erinevad grupid või isikud, kas projekti tulemus on neile meelepärane või tekitab pahameelt. Seega sidusrühmade leidmiseks tuleb selgeks teha oma kavatsuste kokkusobivus erinevate institutsioonide ülesannete ja prioriteetidega ning kaasatavate eraisikute huvidega. Parimateks allikateks poliitiliste eelistuste tuvastamisel on olemasolevad strateegilised dokumendid – sõnastatud poliitilised platvormid, näiteks kohalike omavalitsuste arengukavad või riiklikud programmid.

Projektist kasusaavad ja huvitatud grupid tuleb mobiliseerida projekti toetama. Gruppidega, kelle jaoks projekti eesmärgid toovad kaasa tülakaid muutusi, tuleb konsulteerida ning kompromisse otsida, et nende vastuseis ei seaks projekti ohtu. Kõiki projektiga seotud gruppe, nii toetajaid kui potentsiaalseid vastaseid, nimetatakse sidusgruppideks.

Sidusgrupid peab kaasama probleemi analüüsi ja projekti planeerimisse, sest see aitab keskenduda nende tegelikele vajadustele, vältida vastuseisu, suurendada omanikutunnet ning kindlustada jätkusuutlikkust. Sidusgruppide tuvastamist alustatakse antud probleemiga seotud gruppide, organisatsioonide ja võtmeisikute nimekirja koostamisest.

**“POLITSEI - SINU USALDUS-
VÄÄRNE PARTNER
TURVALISEMA EESTI LOOMISEL.”
(EESTI POLITSEI MISSIOON)**

Seejärel otsitakse vastused küsimustele:

- Milline on antud sidusgrupi huvi projekti suhtes?
- Milline on sidusgrupi mõju projektile?
- Kas sidusgruppi on oluline kaasata projekti planeerimisse?
- Millises faasis kaasata?
- Millises vormis kaasata?
- Kes saab konkreetset sidusgruppi esindada?

Tabel 1. Näide probleemi "lärmi tekitavad noored rollerijuhid" sidusgruppide analüüsist.

Sidusgrupp/ esindaja	Huvi / mõju	Kaasamise aeg / vorm
Eramurajooni rollerijuhtide tekitatud lärmist häiritud elanikud/ valitud esindaja	Huvitatud vaiksest ja turvalisest elukeskkonnast. Mõjutab survegrupina olukorrale lahenduse leidmisel.	Kaasata planeerimise töörühma algfaasis, informeerida projekti käigust. Otsene kasusaaja.
Rollerijuhtide vanemad/ valitud esindaja	Huvitatud laste organiseeritud vaba aja sisustamisest ja nende hobide toetamisest. Mõjutavad noorte tervislikku käitumist.	Kaasata planeerimise töörühma algfaasis, hiljem projekti juhtkomiteesse.
Politsei/piirkonna konstaabel	Huvitatud liikluseeskirjade täitmisest ja avaliku korra tagamisest oma piirkonnas. Mõjutab osapoolte dialoogi.	Kaasata planeerimise töörühma algfaasis, hiljem projekti juhtkomiteesse.
Omaavalitsus /hariduse- ja kutuuriakonna juhataja	Huvitatud noorte kaasamisest huvitegevuse ja selle teenuse arendamisest ja kvaliteedi tagamisest. Mõjutab huviringide tegevuse planeerimist.	Kaasata planeerimise töörühma, koordineerib huvitegevuse valdkonda.
Tehnikakauplus/esindaja	Huvitatud oma kauba müügist. Mõjutab noori ja nende vanemaid kasutusele võtma turvavarustust	Kaasatakse projekti tegevustesse.
Tehnikaklubi(d)/ klubi esindaja	Huvitatud noorte kaasamisest ja teenuse arendamisest. Mõjutab huviringide tegevuse planeerimist ja arendamist (sh koolituste korraldamist).	Kaasatakse planeerimise töörühma ja hiljem projekti juhtkomiteesse.

Kõige sagedasem viga, mis tehakse, on vähene töö sidusrühmadega. Neid ei informeerita projekti käigust ja lõppeesmärgist ning tulemuseks on koostööpartnerite tagasihoidlik või puudulik toetus projekti käigule ja oodatust väiksem mõju kogukonnale.

Samas võib suur sidusgruppide arv omavahelise kommunikatsiooni väga raskeks teha, kuna esrinevatel osapooltel on erinevad arusaamad ja eesmärgid. "Sotsiaalne keerukus nõuab uusi arusaamu, protsesse ning sotsiaalsele tööle kohandatud vahendeid" (Conklin 2003).

Seega iga süüteoennetuslik protsess kätkeb endas mitut vahetu sekkumise põhimõtet ja komplekset lähenemist.

3.2.3. Piirkonna kaardistamine

Jätkata tuleb täiendava informatsiooni kogumisega piirkonnas. Igas süüteoennetuse projektis või kogukonna turvalisuse algatuses tuleb arvestada kohaliku kogukonna ainuomast eripära.

Piirkonna kaardistamise käigus kogutakse järgmisi andmeid:

A. Piirkonna üldine kirjeldus (demograafilised andmed).

- ▶ Kohaliku piirkonna geograafiline paiknevus ja piirid;
- ▶ Piirkonna elanikkonna sooline, vanuseline, hariduslik, rahvuslik, religioosne, sotsiaalmajanduslik jms koosseis;
- ▶ Piirkonna infrastruktuuri kirjeldus (teenindusasutused, suurlinnade lähedus jne).

B. Piirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra kirjeldus.

- ▶ Statistilised andmed, mis kirjeldavad piirkonna sotsiaalsete probleemide ulatust ja iseloomu (töötuse tase, leibkondade suurus ja keskmine sissetulek jt);
- ▶ Mida tehakse või on tehtud sotsiaalsete probleemide lahendamiseks?

C. Milline on piirkonnas süütegude profiil?

► Statistilised andmed, mis näitavad piirkonna kuritegevuse ulatust ja iseloomu, mille põhjal võib süütegusid jagada järgmistesse kategooriatesse:

I Süüteod, mida paljud peavad suureks probleemiks;

II Süüteod, mis põhjustavad elanikes kõige rohkem ebakindlust ja hirmu;

III Süüteod, mille tase on väga kõrge võrreldes teiste piirkondadega;

IV Süüteod, millel on kasvav arengutrend;

V Süüteod, mis on eriliselt kontsentreerunud teatud kohatadele ja ajale;

VI Süüteod, mida on kerge ennetada;

VII Süüteod, mis põhjustavad suurt majanduslikku kahju;

VIII Süüteod, mis on suunatud eriti sageli ohvriks langevatele isikutele või gruppidele.

► Kas piirkonna kuritegevuse kohta on tehtud uurimusi? Millised on olnud järeldused?

D. Kas piirkonnas on käimasolevaid süüteoennetamise iseloomuga tegevusi?

■ Mida on seni tehtud piirkonna turvalisuse tagamiseks?

■ Kas omavalitsuse arengukavas on kirjeldatud kogukonna turvalisust tagavaid ja edendavaid meetmeid ja tegevusi?

Piirkonna kaardistamisel võib kasutada kvalitatiivseid ja kvantitatiivseid uurimismeetodeid.

Kvalitatiivsed meetodid:

■ Ajurünnak

■ Vestlused, diskussioonid, intervjuud

■ Töötoad

■ Vaatlused.

Kvalitatiivseid meetodeid kasutatakse kiire ülevaate saamiseks piirkonna probleemidest, samuti ülevaate juba praktiseeritavatest abinõudest. Kvalitatiivsed meetodid on rakendatavad eelkõige sidusrühmade esindajate ja liikmete kaasamise kaudu.

Kvantitatiivsed meetodid:

■ Statistiliste andmete kokkuvõtted. Statistiliste andmete kogumise allikateks võivad olla omavalitsuste arengukavad, riiklikud programmid, politsei andmebaasid jt

■ Sekundaarinfo analüüs (informatsioon varasematest uuringutest või piirkonnale hinnangut andvad artiklid)

■ Küsimustikuga uurimused koos inimeste statistilise valimikuga (intervjuud, ankeedid).

Loetletud uurimismeetodeid kasutatakse projekti tegevuste käigus ka projekti tulemuslikkuse hindamiseks.

3.2.4. Probleemide analüüs probleemipuu meetodil

Probleeme analüüsitakse sobivate lahenduste leidmiseks. Selleks tuleb probleemide kohta hankida piisavalt ja sobivas vormis otsest või kaudset, usaldusväärset ja asjakohast informatsiooni. Samuti tasub uurida, kas mõni teine organisatsioon või kogukond on analoogilise probleemiga varem tegelenud, milliseid meetmeid kasutanud ja millised on olnud tulemused.

Mõned tehnilised näpunäited:

1. Arendatakse ideid edasi, konsulteeritakse nii kasusaajate kui teiste sidusrühmadega

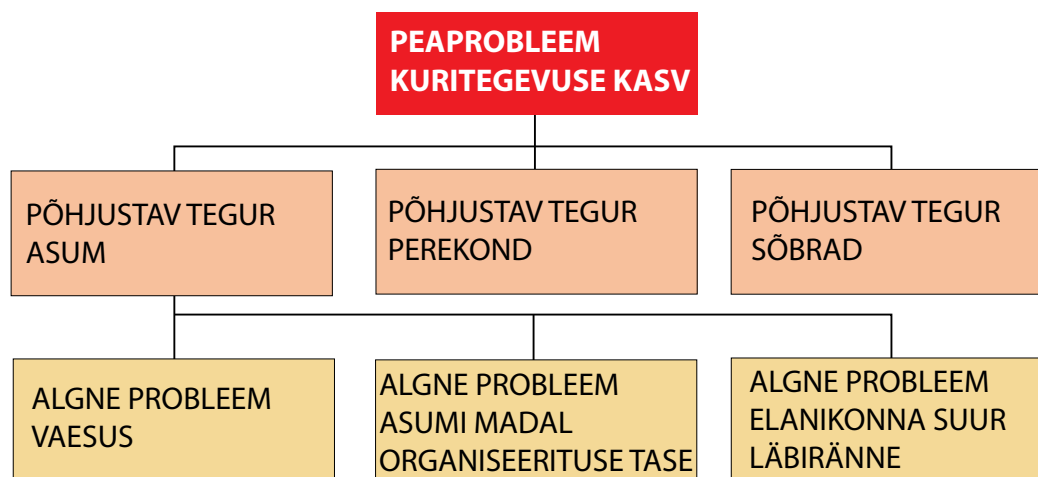
Töörühmas osalemine annab kõigile sidusrühmadele võimaluse ajurünnaku vormis käsitleda võtmeprobleeme ja nendega seotud teemasid. See omakorda suurendab sidusrühmade omanikutunnet ning toetust projektile. Probleemide nimekirja koostamisel sobib kasutada ajurünnaku meetodit, kuna iga sidusrühm tajub keske probleemi põhjuseid erinevalt. Seetõttu on oluline rakendada ajurünnaku rusikareeglit – kõigil on sõnaõigus ja kõigi seisukohad tähendatakse üles.

PROBLEEMI all mõistame mistahes tajutud kitsaskohta või häirivat nähtust, sõltumata selle ulatusest. Käsitletavaks probleemiks võib olla näiteks “alaealiste kuritegevuse kasv”, aga ka selle põhjuseks olev “suur töötuse tase” või “noorte vähene organiseeritus piirkonnas”, „anoniimsus” jt.

Selguse mõttes tuleb probleemide tuvastamisel jälgida, et sõnastus oleks negatiivne. Näiteks ei ole probleemiks “huviharidus”, vaid “puudulik huviharidus”, mitte “informatsioon”, vaid “halb ligipääs informatsioonile”.

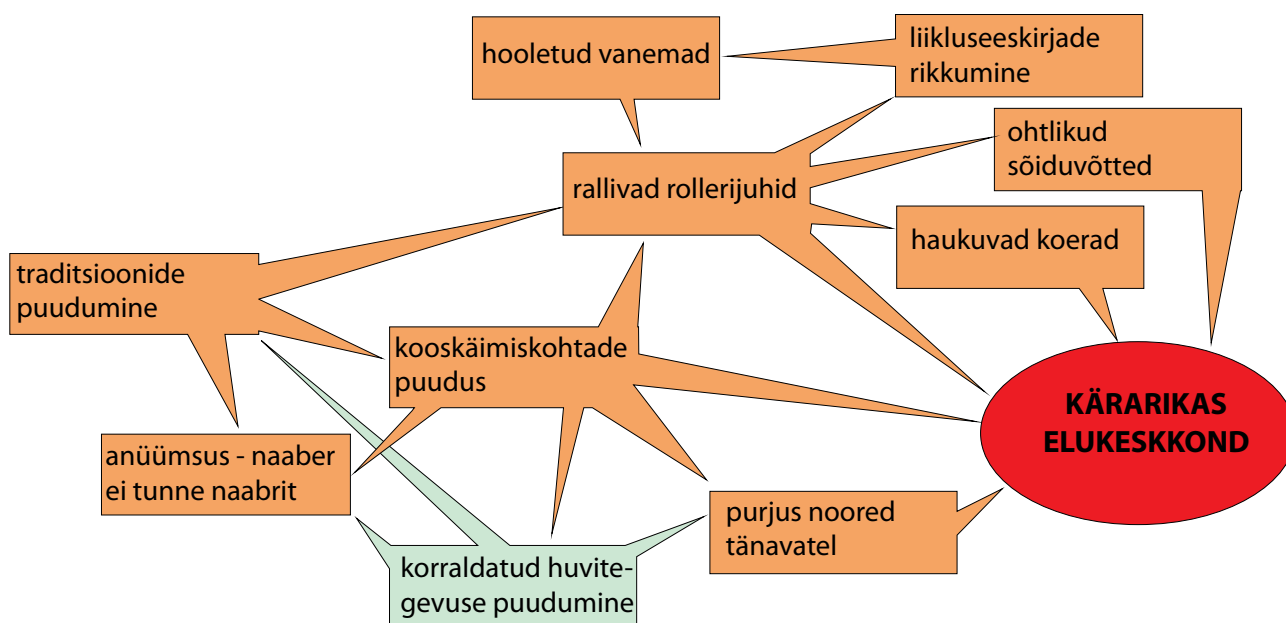
Samuti on oluline, et ajurünnaku käigus probleemide sõnastused saaks kõigile nähtavavalt kirjutatud tahvlile, mis aitab ennetada kordusi.

Järgmise sammuna kasutatakse probleemide analüüsil probleemipuu tehnikat mille kaudu esitatakse “põhjus - tagajärg” suhe esinevate probleemide vahel.

JOONIS 4. Probleemipuu klassikalises võtmes. Probleemide seoste ja hierarhia määratlemine. Oluline on leida õiged seosed. Madalam ja kõrgem tase ei tähistata hierarhia kontekstis probleemi olulisust või ebaolulisust, vaid probleemi keerukuse astet.

2. Põhiprobleemi(de) väljaselgitamiseks jagatakse igale töögrupis osalejale paber, millele ta kirjutab enda jaoks oluliseima probleemi 3-4 seosprobleemiga. Valikuid saab teha ajurünnaku käigus väljatoodud ja tahvlile kirjutatud probleemide seast. Seejärel rühmajuht visandab individuaalse töö tulemusd koos seostega tahvlile. Tulemuste visuaalne esitamine toob välja probleemi(de) ulatuse ja omavahelised seosed.

Joonis 5. Probleemipuu “lärmi tekitavad noored rollerijuhid” toob esile ka ühe olulise algpõhjuste (roheline) – kogukonna vähene organiseeritus. Nooled joonisel näitavad probleemi mõju suunda (sageli võib mõju olla ka kahesuunaline).

Probleemi määratlemisel nähakse sageli tema mõju tulemust, mitte põhjust. Seetõttu tulebki määratletud probleemi lähemalt uurida.

Probleemi põhjuste leidmine on olulise tähtsusega, kuna see mõjutab otseselt kavandatava lahenduse käiku. Igapäevases juhtimispraktikas jääda sageli probleemitagajärgede kõrvaldamise juurde ja ei jõuta põhjuste kõrvaldamiseni.

Probleemi „lärm“ tekitavad noored rollerijuhid“ lahenduste pakkumisel peaks korrakaitsetöötaja keskenduma eelkõige turvalisuse edendamisele, ehk kolmnurgale „lapsevanemad – rollerijuhid – liikluseeskirjade eiramine“. See ei tähenda, et politseiametnik peaks end tagandama kogukonna teiste probleemide lahendamisele kaasaaitamisest. Vastupidi, Cornish ja Clarke (1998) rõhutavad vajadust arvestada seaduserikkuja otsustus- ja valikuprotsessist süüteo toimepanekul, see tähendab et igas otsustamise punktis võib inimene valida süüteo sooritamise, vältimise või lõpetamise. Mida vähem valikuid, seda tõenäolisem on süüteo sooritamine. Ehk siis eelpool toodud probleemi puhul võib oletada, et huvitegevuse võimaluste paljusus kaasaks noori teistesse eakohastesse huvitegevustesse.

3.2.5. Kuriteokolmnurk ehk probleemi analüüsi kolmnurk

Olustikulise ennetamise valdkonda kuuluvas tegevusrutiini teoorias (Cohen ja Felson 1979) kasutatakse kuriteokolmnurka ehk probleemi analüüsi kolmnurka (PAK), mis tegeleb kitsama probleemide ringiga. Tegevusrutiini teooria väidab, et süüteo toimumiseks peavad samal ajal ja samas kohas toimuma kolm asja:

- ▶ Sobiv objekt
- ▶ Suutliku tõkestaja puudumine
- ▶ Motiveeritud ehk süüteks valmis subjekt.

Sobiv objekt

Esimene süüteo tingimus on sobiva objekti kättesaadavus. Objekt võib olla nii isik, koht kui asi. Meie ümber on palju objekte, kuid mitte kõik ei ole potentsiaalsele seaduserikkujale sobivad. Sobiv objekti on kurjategija jaoks alati millegi poolest tähenduslik ja väärtuslik. Tegu võib olla ka korduvobjektiga. „Korduvohvristumise“ teema on süüteoennetuses üha olulisemaks muutunud.

Ükskõik kui väärtuslik ja ahvatlev objekt ka ei oleks, kuid süütegu ei toimu, kui kohal pole tegijat ennast või on olemas tõkestaja.

**MUUDA PÕHJUST,
mitte TAGAJÄRGE!**

Suutliku tõkestaja puudumine

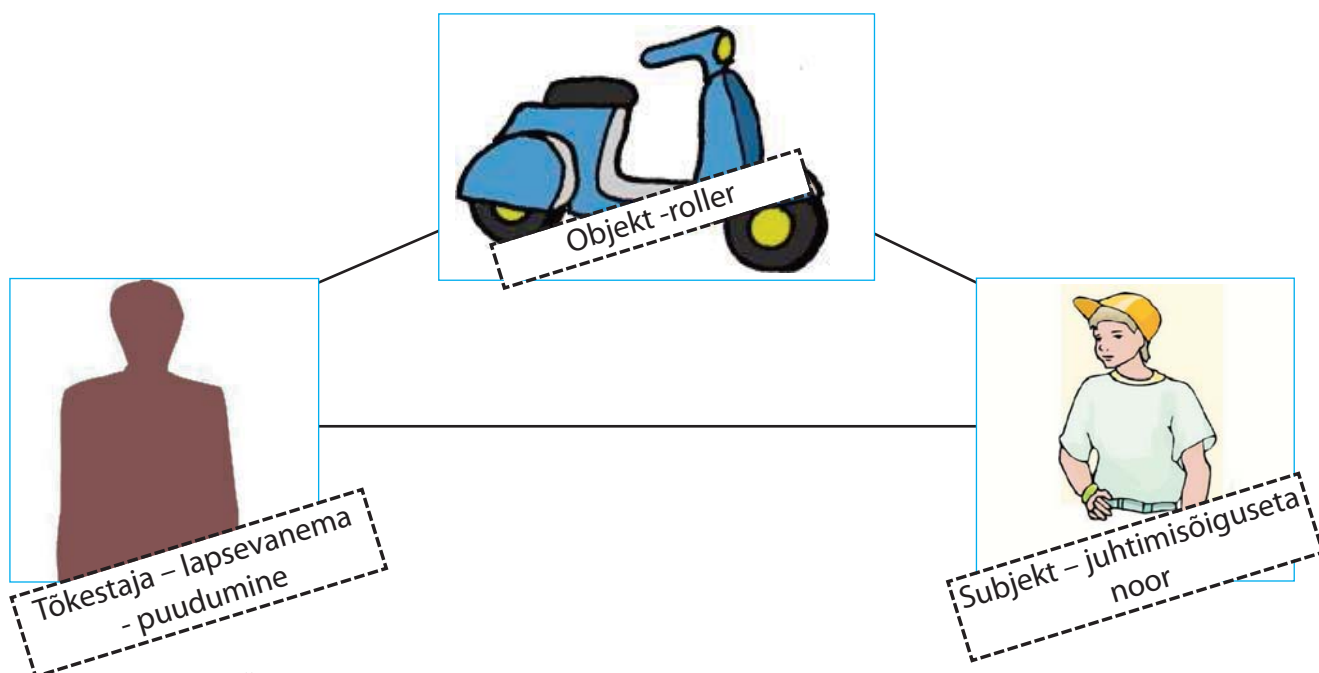
Tõkestajaks võib olla elektroonilised turvasüsteemid, sobiv hoonete turvaplaneering, samuti inimressurss turvatöötajate, kodanikeühenduste (naabrivalve) ja valvsate kodanike näol.

Head elektroonilise jälgimise süsteemid on osutunud tõhusamaks kui turvamehe olemasolu. Oluline on analüüsida, millised „tõkestaja“ sotsiaalsed ja füüsilised tunnused on kõige sobivamada ohustatud objekti kaitseteguritena. Selle valikuga on otseselt seotud ratsionaalse valiku teooria.

Potentsiaalsed kurjategijad

Süütegud saab toimuda ainult siis, kui tõenäoline kurjategija peab objekti sobivaks ja tõkestajat pole kohal. Ratsionaalne hinnang olukorrale ja otsus määravad, kas süütegu pannakse toime või mitte.

Probleemi analüüsi kolmnurka saab seostada kaitsereaktsioonidega, nii et tõenäoliselt subjekti saab suunata, kohta hallata ja objekti/ohrit kaitsta. Enamik sotsiaalseid olukordi sisaldab nii potentsiaalseid riski kui kaitsetegureid. Analüüsi eesmärk on riske vähendada või vähemasti neutraliseerida, pannes nende kõrvale kaitsetegureid (J.Hilborn 2007)

Joonis 6. Üks võimalik süüteokolmnurk probleemi "lärmi tekitavad noored rollerijuhid" juhtumis

3.3. KAVANDAMISE ETAPP.

Kavandamise etapis käsitletakse projekti planeerimist ja arendamist, tutvustatakse loogilist maatriksit, eesmärkide, väljundite, tegevuste ja sisendite sekkumisloogikat ning kirjeldatakse, kuidas on selle loogikaga seotud projekti eeldused ja riskid, mis koosneb andmete kogumisest, andmete analüüsist, lahenduste sõnastamisest.

3.3.1. Projekti eesmärgid

Projektis eritatakse üldist ja otseseid eesmärke.

Üldine ehk pikaajaline eesmärk (goal) on soovitud olukord, projekti kaugem siht, mille saavutamisele on projekt suunatud, kuid milleni jõudmiseks vajatakse mitmete projektide koosmõju.

**EESMÄRK ON
SOOVITUD OLUKORD,
mitte tegevus.**

Kohalike projektide üldeesmärgid peaksid olema seotud valdkondliku riikliku programmi, mille kohta leiab informatsiooni ministeeriumide kodulehekülgedelt, või kohaliku omavalitsuse arengukava strateegiatega. Seega sõltub kõik tasandist, kust protsessi alustada. Üldine eesmärk kajastab projekti vastavust kohaliku omavalitsuse või/ja riikliku sektori või/ja regionaalse poliitikaga.

Üldeesmärgi sõnastamisel on abiks järgmised küsimused:

KES? Sihtrühmade kirjeldus, kelle muutumist oodatakse.

MIDA? Oodatav tegevus või käitumise muutus.

KUI PALJU? Oodatava muutuse tulemus.

MILLAL? Tähtaeg muutuste toimumiseks.

KUS? Koht, kus muutusi jälgitakse.

**OTSESED EES-
MÄRGID JÄRGIVAD
SMART-REEGLIT!**

Otsene ehk lühiajaline eesmärk (objective) on olukord, mis soovitakse saavutada konkreetse projekti tulemusena. Sõltuvalt sellest, kui lai on üldine eesmärk, võib projektil olla mitu otsest eesmärki. Kuid igal otseisel eesmärgil peab olema selge seos üldise eesmärgiga ja eesmärgid peavad olema saavutatavad projektis defineeritud väljundite abil.

Iga otsene eesmärk peab olema:

- ▶ Spetsiifiline ehk ainulaadne - eristab antud projekti teistest
- ▶ Mõõdetav – kvantitatiivsete või kvalitatiivsete näitajatega kirjeldatud
- ▶ Ajastatud – kindla tähtajaga (projekti lõpetamisega) piiratud
- ▶ Realistlik – antud tingimustes teostatud
- ▶ Täpne – üldsõnalisust vältiv.

**SÕNASTA
MAKSIMAALSELT
5 OTSEST EES-
MÄRKI!**

Tabel 2. Näide üld- ja otseste eesmärkide sõnastamisest (vt ka näide 1 lisas)

Probleem: M. alevi Põllu uuselamurajooni alaealised mopeedijuhtid, kes tekitavad liiklusohutlikke olukordi ja rikuvad kiirendussõitudest tekitatud lärmiga rajooni elanike rahu.	Eesmärk: Ennetada ratturitega toimuvaid liiklusõnnetusi M. alevis arendades mitmekülgset tervislikku ja kultuurilist vabaaja veetmist pakkuvat turvalist elukeskkonda aastaks 2016. (antud eesmärgi sõnastamisel on tuginetud Politsei prioriteetsele valdkonnale (liiklusohutus) ja kohaliku omavalitsuse arengukavale).
	Otsesed eesmärgid: 1. Luua ennetavaid sotsiaalseid koostöösuhteid politsei, huvikooli, noorte ja nende vanemate vahel. 2. Organiseerida mopeedikoolitus kümnele 14-15-aastasele noorele. 3. Algatada nädalane liiklusohutuse kampaania, mille käigus; - tutvustatakse turvavarustuse uusimaid tooteid ja nende kaitseomadusi; - värskendatakse ja kinnistatakse teadmisi liiklusalasest seadusandlusest ja liiklusohutusest; - edendatakse ratturite sõiduuskusi; 4. Propageerida jalgratast ja mopeedi kui turvalisi ja ökonoomseid sõiduvahendeid kõigile M alevi elanikele.

3.3.2. Projekti tulemused ehk väljundid

Tulemused ehk väljundid projekti poolt kasusaaja(te) jaoks loodud väärtused, tooted või püsivat muutust tagavad tingimused.

Väljundite kaudu ja abil peavad kasusaajad suutma otsest eesmärki või eesmarke saavutada. Eesmärkide ja väljundite eristamine ei ole alati lihtne, kuid see on vajalik, et välja selgitada, milliseid konkreetseid tulemusi/vahendeid soovitud eesmärgini jõudmiseks vaja läheb.

Näiteks, kui projekti eesmärk on "pakkuda A alevi noortele tervislikke alternatiive vaba aja veetmiseks, tõstes noorte enesehinnangut, sotsiaalset osalust ja vaimset aktiivsust, et ennetada meelemürkide tarvitamist", siis on selle saavutamiseks vaja

1. **otsene eesmärk:** "algatada teavituskampaania noorte teadlikkuse parandamiseks meelemürkide tarbimisega seotud riskidest";
väljundid: raadioreklaam, trükised, postitused, meened.
2. **otsene eesmärk:** "pakkuda ja organiseerida alkoholivabasid kultuur-hariduslikke noortepidusid";
väljund: 3 alkoholivaba noortepidu.
3. **otsene eesmärk:** "organiseerida meeskond, kes teeks tänavatel teavitustööd kahel öhtul nädalas juunist augustini";
väljund: teavitustööd tegev meeskond.

Projekti väljundid peavad olema sellised, et need tagaksid eesmärgi saavutamise – asjakohased, teostatavad ning jätkusuutlikud.

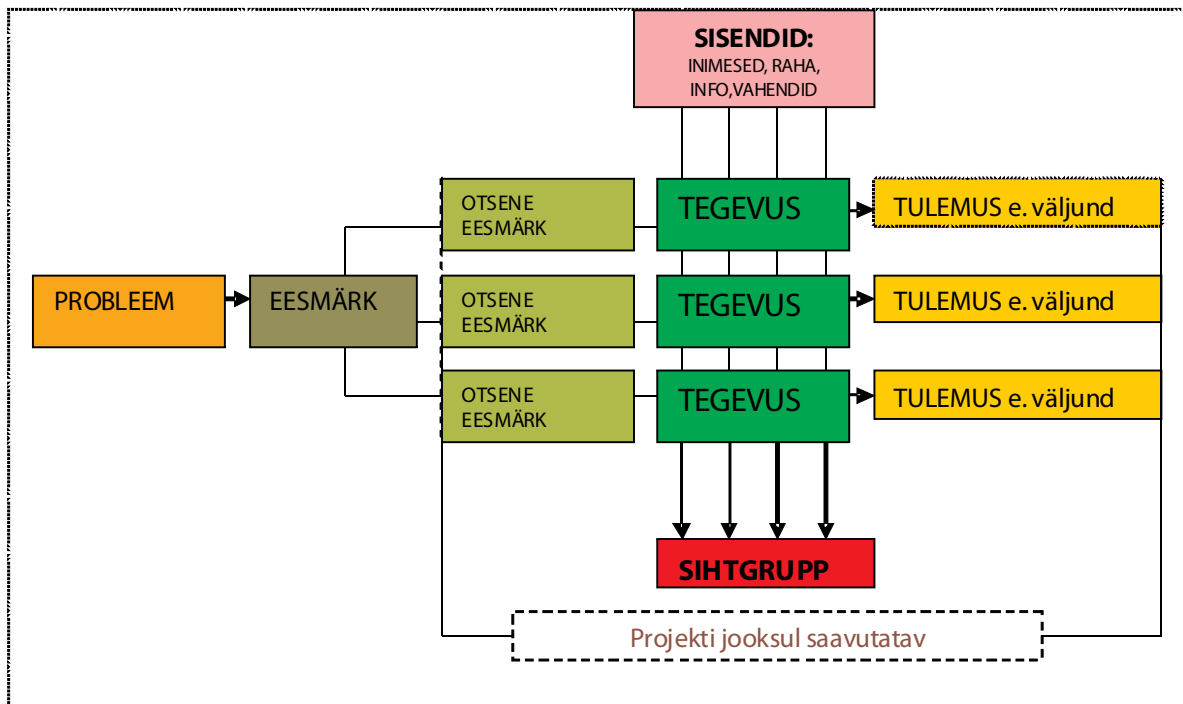
Eesmärkide ja väljundite eristamisel on veel üks praktiline väärtus. Sageli ei ole projekti eesmärki projekti kestel võimalik saavutada. On ennatlik uskuda, et projekti tegevused suudavad noorte seas laialt levinud meelemürkide tarvitamist 100%-liselt projekti jooksul muuta ja seda kindlasti ei juhtugi.

Kas see siis tähendab, et projekt on läbi kukkunud?

Sellist `maailmaparanduslikku` taotlust aitavad kättesaadavamaks teha väljundid. Seetõttu on eriti oluline, et väljundid oleksid arukalt, realistlikud ja selgelt kirjeldatud.
Ka siin on abiks SMART-reegel.

Veel kord kolm olulisemat juhust väljundite defineerimiseks

- ▶ Väljundeid peab olema võimalik toota projekti kestel!
- ▶ Väljundid peavad olema hädavajalikud vahendid projekti otsete eesmärkide saavutamiseks!
- ▶ Väljundid peavad olema konkreetsed ja `käegakatsutavad`!

JOONIS 4. Projekti koostisosade omavaheline seos.

3.3.3. Projekti tegevused ja ülesannete kirjeldused

Tegevused on projekti väljundite tootmiseks vajalikud toimingud ja ülesanded.

Lähtepunktiks on projekti eesmärk (vt projektitöö vahenditest näide 1) ja selle saavutamiseks vajaminevad tegevused. Ülesannete analüüs on ühe projektitegevuse kui terviku jaotamine üksikosadeks, mida nimetatakse projekti liigendamiseks.

Liigendamise kaudu määratakse kindlaks eesmärkideni jõudmise tee.

Projekti liigendamine seisneb

- ▶ Peamiste eesmärkide ja tegevuste loetlemises
- ▶ Peaesmärgi otsete eesmärkide kindlakstegemises ja nendeni viivate tegevuste loetlemises.

Liigendamine aitab:

- ▶ Jagada vastustust projektimeeskonna liikmete vahel
- ▶ Kontrollida iga tegevuse hetkeseisu
- ▶ Muuta projekti käiku näitlikumaks
- ▶ Anda ülevaadet projekti ülesehitusest ja ettenähtud tegevustest
- ▶ Sobitada ajagraafik kokku käsutuses olevate ressursside kasutamisega.

Tööde planeerimisel kasutatakse erinevaid tehnikaid. Kõige levinum meetod on Grantti tehnika. Tulpdiagrammi formaadis tabel võimaldab näha iga tegevuse ja ülesande algust, lõppu ja kestvust ning nende omavahelist sõltuvust

Tabel 3: Gantti töögraafik

Alaeesmärk: Tegevus:	Ajakava								Ressursid
	nädalad								
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Ülesanne 1:									
Ülesanne 2.:									
Ülesanne 3.									
Ülesanne 4:									

Liigendamise alusel loodud töögraafikule (vaata ka projektitöö vahendites toodud näidet 1) on iseloomulik, et

- ▶ Iga ülesanne on eraldi vaadeldav
- ▶ Igal ülesandel on alg- ja lõpptähtaeg
- ▶ Iga ülesande tulemuseks on toode ja/või läbiviidud tegevus
- ▶ Igal ülesanne suhestub teiste töödega ajagraafikus
- ▶ Iga ülesande eest vastutab kindel inimene või töörühm.

Projekti tegevused peavad tagama planeeritud tulemused (väljundid) olemasolevate ressursside (sisendite) ratsionaalse kasutamise kaudu (vt joonis 4, lk 22). Milliste ülesannetega tulemus saavutatakse, sõltub ressursside kasutamisest. Teiselt poolt, sisendite planeerimisel peab hästi läbi mõtlema, millised tegevused on väljundi saavutamiseks vajalikud ning kui palju inimressurssi, vahendeid, aega ja raha see nõuab.

3.3.4. Projekti eeldused ja riskid

Projekti eelduste ja riskide hindamisel võtame arvesse piirangud (nt kulukus) ja objektiivsed võimalused (nt probleemi ulatus) ning selle alusel teeme valiku, milliste lühiajaliste eesmärkide saavutamine on meile projekti jooksul jõukohane.

Kui tuletada meelde projekti määratlemise etappi ja sellest süündinud eesmärgipuud, on ilmne, et üks projekt ei suuda lahendada kõike probleeme. Mõned neist jäävad projekti kontrolli ulatusest välja, näiteks need, mida mõjutab valitsuse poliitika.

Väljaspool meie kontrolli olevaid tegureid nimetatakse välisteks teguriteks. Kuigi need on väljaspool projekti tegevusplaani, tuleb neid siiski selgelt teadvustada kui potentsiaalseid mõjureid projekti elluviimisele ja jätkusuutlikkusele. Väliste tegurite kindlaksmääramine ja analüüs mängivad planeerimise faasis väga olulist rolli.

Loogilises maatriksis (vaata Projektitöö vahendid tööleht 4) esitatakse väliseid tegureid reeglina positiivse nurga alt ehk eeldustena, mis on olulised ettevõtmise õnnestumiseks. Samad tegurid võib sõnastada ka negatiivses vormis ehk riskidena. Näiteks eeldust "volikogu poliitiline toetus projektile" võib väljendada riskina "volikogu ei toeta projekti". Kuigi mõte jääb samaks (projekti õnnestumist mõjutab volikogu toetus), mõjub positiivne väljendusviis konstruktiivsemalt rahastajate otsusele. Seega käsitletakse siin pigem eelduste kui riskide analüüsi.

Eeldused on väljaspool projekti mõjuala olevad tegurid, mis mõjutavad projekti tegevusi ja/või tulemuslikkust.

Riskid on negatiivselt väljendatud eeldused.

Otsustamaks, missuguseid eeldusi maatriksisse kanda, tuleb anda hinnang nende mõjule ja nende teostumise tõenäosusele vastates järgmistele küsimustele:

- ▶ Kas antud väline tegur on ettevõtmise eduks oluline?
- ▶ Kui suur on selle välise teguri esinemise tõenäosus?
- ▶ Millised on selle tagajärjed?

Eeltingimused on tegurid, mis peavad projekti alustamiseks olema täidetud ning mille puudumise korral pole võimalik projekti ellu viia.

Eeltingimused on tihti sidusgruppide hulgas tülikäsimuseks ja ägeda vaidluse objektiks. Projekti planeerimise faasis on oluline lahendada kõik eeltingimustega seotud küsimused, muidu ei pruugi projekti elluviimine õnnestuda.

Tüüpiliseks eeltingimuseks on kaasfinantseerimise olemasolu. Politseipoolne projekti rahastamine ei tohi reeglina ületada 50% plaanitava projekti kogumaksumusest, soovitatavalt on politsei osalus kuni 30%. Kui politseiasutus osaleb projektis juhtpartnerina, tuleb projektijuhil võtta vastutus finantseerija(te) leidmisel, kes kaasrahastaks projekti vähemalt 50% ulatuses.

3.3.5 Sisendite planeerimise etapp.

Sisendid on füüsilised, inim- ja finantsressursid, mis on vajalikud projekti tegevuste läbiviimiseks.

Laiemas mõistes võib ressursiks nimetada kõike, mida kasutatakse projekti eesmärgi saavutamiseks.

Eristatakse kuut põhitüüpi sisendeid:

1. inimressursid (töötajate kvalifikatsioon)
2. materiaalsed ressursid (töö- ja õppevahendid, meened, auhinnad)
3. rahalised ressursid (annetused, fondid, kohalik omavalitsus)
4. tehnoloogilised ressursid (IT, metoodika)
5. informatsioonilised ressursid (õpikud, artiklid, andmebaasid)
6. individuaalsed ressursid (isiklikud oskused ja teadmised)

1. Inimressurss on inimesed, kes projekti oma panuse annavad või selles osalevad. Igas projekti staadiumis on inimesed selle edu juures määrava tähtsusega. Planeerimisel tuleb arvestada, millise kvalifikatsiooniga ja oskustega inimesi projekti erinevates etappides vajatakse. Millistelt inimestelt saate isiklikku nõustamist, keda kutsute lektoriks, kellel head kogemused trükiste kujundamisel, kellel head eestvedamise oskused päevajuhiks olemisel jne.

Oluline on arvestada kaasatud inimeste isiksuseomadusi, kuidas erinevad inimesed omavahel sobituvad, kas omatakse varasemat meeskonnatöö kogemust, kas ja kui kaua üksteist tuntakse. Hea meeskonnatöö eeldab vastastikust usaldust ja selle arendamiseks tuleb samuti leida aega ja teha tööd.

Projekti tegevuskava ja tähtaegade planeerimisel peaks aegsasti arvestama kaasatavate inimeste hõivatusega, eriti suuremahuliste ja ajaliselt piiartud tegevuste läbiviimisel (nt suurürituse korraldamine). Sama tuleb silmas pidada ka sihtrühma kaasamisel, näiteks planeeritav loeng koolis ei sattuks koolivaheajale.

Töötaja tasustamisel tuleks arvestada asjaoluga - mida kvalifitseeritum spetsialist, seda suurem on reeglina tema tunnitasu. Paljud inimesed on nõus vabatahtlikena oma oskusi ja teadmisi kogukonna turvalisuse edendamisesse panustama, eriti kui nad on otsesed kasusaajad. Head koostööpartnerid on noored vabatahtlikud, keda innustab uute oskuste ja kogemuste omandamine ning avalik tähelepanu. Võib tunduda loomulikuna, et tuumikgrupi liikmed panustavad oma jõudu ja aega projekti selle eest tasu nõudmata, kuid hilisemate arusaamatuste ennetamiseks, peaks projektijuht seda asjaolu projekti planeerimise faasis kõigi sidusrühma esindajatega üle täpsustama.

Kindlasti peab olema inimese nõusolek projektis osaleda, sest sunniviisiliselt projekti kaasatud töötaja on vähe motiveeritud ja võib sellega pärssida kogu projektirühma tegevust.

2. Materiaalsete ressurside planeerimisel tuleb kindlaks määrata vajalike vahendite liik, hulk, kasutusvaldkond, kasutuses oleku aeg ja koht.

Vahendite planeerimise eesmärk on:

- ▶ Olemasolevate vahendite optimaalne kasutamine. Näiteks tehnikavahendid (DATA-projektor ja arvuti) on politseiasutuses olemas ja seega ei pea neid mujalt rentima või sisse ostma;
- ▶ Vajalike vahendite õigeaegne olemasolu, mis omakorda aitab tegevus- ja finantsplaanis hajutada vahendite soetamiseks kuluvat aega ja raha;
- ▶ Koostada eelarve vajaminevate vahendite ostmiseks, mida asutusel endal ei ole.

3. Rahalised ressursid

Projekti elluviimiseks vajaliku raha leidmine on sageli raske. Kahjuks puudub valem, mille abil oleks vajalikke vahendeid võimalik mõne päeva jooksul leida. Vahendite kogumine on iseseisev tegevus ja nõuab ülimat professionaalset lähenemist.

Eesti ja välisfondide rahastused on seotud periooditi väljakuulutatavate konkursside tähtaegadega, mis võib lükata projekti käivitamist veel mitmeid kuid edasi ja potentsiaalse rahastaja otsus võib olla eitav.

Mõned rahaliste ressursside kogumise põhimõtted

- ▶ Vahendite kogumine on osa suhtekorraldusest ja kujutab endast projekti ja organisatsiooni kuvandi edastamist.
- ▶ Seda tööd teostab üks inimene, kes tegutseb koostöös kogu ülejäänud projektimeeskonnaga ja kokkuleppel politseiasutuse juhtkonnaga.
- ▶ Ehkki vahendite kaasamine on organisatsiooni üldise strateegia osa, tuleb seda kohandada ka iga projekti konkreetsete vajadustega.
- ▶ Projekti vältel tuleb vahendeid pidevalt ümber hinnata veendumaks, et vajalikud tingimused on täidetud.

On olemas erinevaid finantseerimistüüpe (toetused, sponsorid, humanitaarabi, üksikisikutest annetajad, osalusmaks) ning mitmesuguseid mooduseid projekti toetada (lisaks rahale võivad toetajad aidata ruumide, personali, transpordi ja tehnikaga).

Lihtsamad ja aegasäästvamad võimalused on alljärgmised:

- ▶ sidusgruppide rahaline toetus (kohalikud omavalitsused, mittetulundusühingud)
- ▶ osalustasud (pääsmete müük)
- ▶ äriettevõtte sponsorlus
- ▶ isiklikud säästud.

Kui te pöördute firma poole, pidage meeles, et olete muutumas turul osalejaks ja teie toode (projekt) peab olema konkurentsivõimeline. Firma jaoks on annetus enesereklaamiks ja võimalus edastada avalikkusele sotsiaalse teadlikkuse kuvandit, mis tähendab, et firma seostab oma kuvandit teie projektiga. Seega enne sponsorfirma poole pöördumist, uurige selle tausta ja mainet. Kindlasti ei mõju politsei süüteoennetuse projekti mainele hästi maksuvõlgadesse sattunud või alkoholitootmisega tegeleva firma partnerlus.

4. Tehnoloogilised ressursid on teadmiste, IT, keskkonna kui ka meetodika rakendused praktilistel eesmärkidel. Tavaliselt määratletakse tehnoloogiliste ressursside kasutamine alljärgnevate tegurite poolt:

- ▶ võimalikud vahendid (internetireklaami asemel jätkub meil raha ainult plakatite jaoks)
- ▶ organisatsiooni ja personali kogemus ning oskused (keskendume nende programmide kasutamisele, mida oskame)
- ▶ ühiskondlik ja sotsiaalne keskkond, milles töötame (väikesest kohalikust grupist anonüümse üleriigilise grupini)
- ▶ organisatsiooni ja projekti filosoofia ja väärtused (eelistame otsest isiklikku lähenemist).

Tehnoloogiliste ressursside planeerimine tagab projekti

- ▶ **sidususe.** Projekti komponendid (eesmärgid, tegevused, väljundid) moodustavad loogilise terviku. Samuti peab sidusus väljenduma ajalises mõõtmes, näiteks esmalt informatsioon koolituse kohta ja seejärel koolitus.
- ▶ **ühitatavuse.** Projekt peab olema kooskõlas asutuse väärtuste ja eesmärkidega. Korrakaitse organisatsiooni esindajatena ei saa oma projekti raames lubada seaduserikkumisi. Näiteks rollerimatka korraldamisel tuleb veenduda, et kõigil 14-15-aastastel noortel oleksid mopeedijuhiload ning kõik samas vanuses juhilube mitteomavad ja nooremad kui 14-aastased lapsed võivad rollerimatkal osaleda kaasõitjatena.
- ▶ **tõhususe.** Eesmärgiks pole mitte ainult nappide ressursside maksimaalne ärakasutamine, vaid projekti genereeritud potentsiaalset maksimumi võtmine. Projektis kasutatavad tehnoloogiad peaksid tagama tulemuste sünergia

5. Informatsioonilised ressursid on ideed ja andmed, mis sisalduvad raamatutes, teadusajakirjades, uurimisaruannetes, filmides jt meediavahendites. Kõige tähtsam on vajaliku informatsiooni hankimisel on endale selgeks teha, mida tahad ja kust seda saada.

6. Isiklikud ressursid, mis moodustavad iga projektiliikme individuaalsetest teadmistest, oskustest, hoiakutest, väärtustest ja kõige tähtsam – isiklikest kontaktidest.

Sisendite detailid esitatakse projekti eelarves, igale sisendile vastab konkreetne kulu. Sisendite kogumaht ja maksumus moodustavad projekti kogueelarve.

Tegevuste läbiviijal peab olema kontroll sisendite üle. **Kaasfinantseerimise** korral võivad projekti rahastaja ja kasusaaja kasutada omavahel kombineeritult ühiseid ressursse. Näiteks, kui kooliruumides korraldatakse õpilastele seminar, siis kasusaaja (kool) võib näidata kaasfinantseerimisena kasutatud ruumide ja õppetehnika renti. Kaasfinantseerimine on tänapäeval tavaline ja aktsepteeritud tava, kuid kindlasti tuleks sõlmida selge kokkulepe, kes vastutab sisendite eest. Sageli tuleb partnerilt kaasfinantseerimise kohta võtta kirjalik kinnituskiri, vastasel korral võib projekti käigus tekkida arusaamatusi ja riskeeritakse läbikukkumisega.

Projekti kavandades peavad planeerimise protsessi sekkuma ka projekti eest vastutava organisatsiooni tipp- ja keskastme juhid. Eriti oluline on nende osalemine tegevuste läbiviimiseks vajalike ressursside planeerimisel.

Kõik projektis tehtud kulud peavad olema dokumentaalselt (arvete ja lepingutega) tõestatud ja ainult dokumendi alusel tehakse väljamakseid.

Tabel 4: Ülevaade projekti kuludest ja igale kulule vastavast algdokumendist.

	Kulu kirjeldus	Väljamakse alusdokument
1.	Personalikulud	
1.1.	Töötasud	töövõtuleping või FIE arve
1.2.	Lähetuskulud	Avaldus, lähetusaruanne ja transpordipiletid
2.	Administreerimiskulud:	
2.1.	Bürooarbed	Arve
2.2.	Trükised	Arve
2.3.	Side- ja postikulud	Arve. Isikliku telefoni kasutamisel tuleb esitada abonemendi väljavõtte kõnede eristusest
2.4.	Pangateenused	Mahaarvestus pangaväljavõtte alusel
2.5.	Esindus- ja vastuvõtukulud	Arve
2.6.	Majandusvedude kulud	Arve
2.7.	Info- ja PR-kulud	Arve
2.8.	Raamatupidamise- ja audiitorkulud	Arve
3.	Majanduskulud:	
3.1.	Üüri- ja rendimaksud	Üüri- või rendileping, arve
3.2.	Kulud elektrile, veele ja kanalisatsioonile, küttele	Arve
3.3.	Kulud valvele	Arve (kui on tegemist äriettevõttelt sisseostetud teenusega)
3.4.	Sõiduauto eest hüvitise maksmine	Sõidupäeviku, autopassi koopia ja kütuse arve alusel
3.5.	Kulud riist- ja tarkvara ostmisele	Arve
3.6.	Kulud riist- ja tarkvara hooldusele	Arve
3.7.	Kulud riist- ja tarkvara rendile	Rendileping ja arve
3.8.	Kulud sisustusele ja bürootehnikale	Arve
3.9.	Kulud remondile ja hooldusele	Arve
3.10	Toitlustamiskulud	Arve

Politseiasutusele esitatavas süüteoennetusprojekti eelarves on taotletavad abikõlbulikud kulud järgmised:

1. Trükised ja muud teavikud
2. Info- ja PR teenused
3. Esindus- ja vastuvõtukulud (k.a toitlustamine)
4. Kingitused ja auhinnad
5. Ruumide üür
6. Inventari rent
7. Muud kulud (töö- ja koolitusvahendid, transpordikulud, teenused).

IV PEATÜKK

PROJEKTI VORMISTAMINE JA ESITLEMINE

6.1. PROJEKTITAOTLUSE VORMISTAMINE

Oma taotluse koostamisel kontrollige, kas taotluse saajal on oma projektitaotluse vorm. Enamikel juhtudel on programmidel, fondidel ja suurematel omavalitsustel oma taotlusvormid. Kui selline vorm on olemas, tuleb seda kasutada ning kõiki taotluse protseduure täpselt järgida.

Politseiasutusele esitatav projekt vormistatakse Politsei süüteoennetusliku tegevuse juhendi lisas olevale projektitaotluse vormile. Nimetatud projektitaotluse vorm kommentaaridega on leitav käesoleva käsiraamatu lõpus olevatest projektitöö vahenditest (näide 3).

Soovitused taotluse koostamisel

- ▶ Taotlus peab olema selge, loetav ja kirjutatud kergesti mõistetavate terminitega.
- ▶ Peale projektitaotluse esimese kavandi valmimist peate selle läbi toimetama, et teie taotlus oleks mõjuv, selge ja täpne.

Esimesel lugemisel kontrollige, kas tekstis sisalduv informatsioon on lugejale oluline. Vastake järgmistele küsimustele:

- ▶ Kas tekst on liigendatud ja ammendav?
- ▶ Kas te olete lisanud kogu informatsiooni?
- ▶ Kas te olete jätnud välja ebaolulise informatsiooni nii põhitekstis kui ka lisas?
- ▶ Kas probleem on esitatud selges ja loogilises järjekorras (probleem + meetodid + ressursid + tegevus + lahendus).

Teisel lugemisel kontrollige

- ▶ et terminid ja väljendid oleksid täpsed ning läbivad samas tähenduses kogu taotluse;
- ▶ õigekirja ja grammatikat.

Pärast lõpliku variandi koostamist pange taotlus kõrvale ja võtke see uuesti kätte mõne päeva pärast. Distantseerumine kirjutamise emotsionaalsest protsessist teravdab kriitikameelt. Võimalusel paluge kellelgi teie taotlus läbi lugeda ja avaldada arvamust projekti ülesehitusest ja arusaadavusest.

Kasulikud näpunäited projektitaotluse vormistamisel:

- ▶ **Väljanägemine.** Vaadake finantseerija poolt välja antud materjale. Vaadake, milline on väljaande trükkisuurus ja –stiil, kujundus, trükkiridade vahed ja pealkirjad. Sageli annab sellekohaseid vihjeid ka taotlusvorm.
- ▶ **Kõitmine.** Väiksema kuni keskmise suurusega taotluse puhul (alla 30 lehekülje) kinnitage see ülemisest vasakust nurgast klambriga. Suuremamahuliste taotluste korral kasutage spiraalset kõitmist.
- ▶ **Rasvane trükk.** Rõhutamiseks kasutage rasvast ('Bold') trükki. Seda on lihtsam lugeda kui allajoonitud või kursiivis teksti.
- ▶ **Joonised.** Kui kasutate graafikat või jooniseid, tehke need võimalikult lihtsad. Keerulised joonised muudavad taotluse raskesti loetavaks.
- ▶ **Pealkirjad.** Põhiosade pealkirjad peavad üldiselt asuma lehekülje ülaosas. Võimaluse korral vältige pealkirja sattumist lehekülje alumisele poolele ja mitte kunagi ärge kirjutage seda lehekülje viimasele reale. Ärge kasutage enam kui kolmetasemelist pealkirjade süsteemi, vastasel korral võib lugeja upuda teie taotluse struktuuri.
- ▶ **Loetelud.** Loetelusid saab kasutada järgmistel juhtudel:
 - Etappide järjekord (1,2,3..)
 - Vajalikud materjalid või osad
 - Rõhutatavad asjaolud
 - Pikaajalised ja lühiajalised eesmärgid
 - Järeldused
 - Soovitused.

Ärge lõpetage loetelude ridu koma või semikooloniga. Kasutage suurt algustähte. Kasutage punkteerimist, et rõhutada oma sõnumit ja vältida rohkesõnalisust.

- ▶ **Ääred.** Vasak ja parem äär peavad olema pöidlalaiused (2,54 cm). Ühesõnaga, te saate hoida paberilehte käes selliselt, et põial ei kata lehel asuvat teksti.
- ▶ **Lehekülgede numbrid.** Ärge unustage lehekülgi nummerdamast isegi siis, kui teie taotlus on vaid viis lehekülge pikk.
- ▶ **Paber.** Kasutage tavalist valget A4 formaadis paberit.
- ▶ **Lõigud.** Kasutage lõikude eraldamiseks suuremat vahet, et parandada loetavust. Piirake lõikude pikkust; üldjuhul peaksid need olema umbes kaheksarealisel. Ääristage lõigud vasaku ääre järgi, jättes parema serva sakiliseks. Sellist teksti on lihtsam lugeda kui mõlemalt poolt äärestatud teksti.
- ▶ **Trükkimine.** Soovitav on projektitaotlus trükkida laserprinteril, nii saate kvaliteetse väljanägemise.
- ▶ **Laused.** Piirduge kuni 15-sõnaliste lausetega, kuid kasutage erineva pikkusega lauseid.
- ▶ **Trükistiil.** Valige kas Times Roman või Palatino kiri suuruses 12 (tsiitserokiri) või 10 (eliitkiri).
Vahed. Vahesid kasutage pika teksti liigendamiseks. Liiga tihe tekst hirmutab lugejat. Kasutage kahekordset reavahet.

Levinumad vead projektitaotluste koostamisel

- ▶ Rahastaja taotlusvormi on oma äranägemise järgi "parandatud". Mõned lahtrid ära kustutatud või juurde tehtud.
- ▶ Projekti erinevates osades ei klapi taotletav summa, kaasfinantseering, kogumaksumus jms. Tihti kajastuvad need numbrid nii taotlusvormis, eelarves, omafinantseeringu garantiikirjas, partnerkirjas jne.
- ▶ Projekti on püütud suruda kulutused, mida rahastaja oma juhendmaterjalides abikõlblikeks ei luba. Kindlasti tuleb tutvuda rahastaja abikõlblike kulude loeteluga!
- ▶ Omafinantseeringu alla arvutatakse ekslikult kõik varasemad kulutused (tehtud enne projekti esitamist), mida projekti heaks on tehtud. Enamik rahastajaid aktsepteerib kulutusi, mis tehtud alates projektitaotluse esitamisest.
- ▶ Projekti läbiviijad ei oma kompetentsi ega kogemust ning projekti meeskonda ei ole kaasatud valdkonna ega projekti juhtimise spetsialisti.
- ▶ Eelarve ei ole läbipaistev. Ei ole võimalik aru saada, milliste tegevuste jaoks mingid kulud on planeeritud.
- ▶ Projekti sisu ega eesmärgid ei haaku rahastaja prioriteetidega.
- ▶ Projekti eesmärgid on ebarealistlikud.
- ▶ Projekti vajalikkust ei ole piisavalt põhjendatud arvnäitajate või juhtumite kirjeldustega.
- ▶ Projekti põhitegevuste planeerimisel ei ole märgitud kuupäevi.
- ▶ Projekti oodatavad tulemused ei ole selgelt mõõdetavad (puuduvad indikaatorid).

4.2. PROJEKTITAOTLUSE ESITLEMINE RAHASTAJALE

- ▶ Kergem on leida sponoreid ühe tegevuse/ürituse tarvis, kui kogu projektile.
- ▶ Hajuta rahastusallikaid. Võib-olla saavad need üksteist täiendada.
- ▶ Järgi taotlusvormi täitmise reegleid, isegi kui need näivad tobedad. Reeglite eiramine on lühim tee eitava vastuse juurde.
- ▶ Arvesta kõiki kulusid ja kaastööd, sealhulgas ka mitterahalisi. Vajduse korral kontrollige, kas doonor pole kehtestanud piiranguid või reegleid vabatahtlike kaastöö või mitterahalise tulu arvutamisele.
- ▶ Esita realistlik eelarve! Inimesed on üldiselt teadlikud, mida asjad maksavad.
- ▶ Valige taotluse adressaadiks selline institutsioon/fond/äriühing, mis kõige tõenäolisemalt võiks eraldada vahendeid teie projektile.
- ▶ Hea tava on projektitaotlusele lisada kaaskiri, milles on ära toodud taotluse esitamise põhjused, projekti pealkiri ja taotletava summa suurus.
- ▶ Ärge unustage lisada organisatsiooni täpset aadressi ja kontaktisiku nime. Kui teate isiku nime, kes on taotluste läbivaatamise eest vastutav, saatke projektitaotlus otse tema nimele.
- ▶ Ärge esitage taotlust pärast esitamise tähtaja möödumist.
- ▶ Ärge unustage informeerimast kaasatud eksperte nende osalemisest projektis, sest rahastajad võivad täiendava informatsiooni hankimiseks pöörduda ka nende poole.
- ▶ Ärge kõhelge küsida telefoni teel, kuidas edeneb teie taotluse läbivaatamine, kas kõik valikukriteeriumid on täidetud ja millal on oodata otsuse vastuvõtmist.
- ▶ Olge julge! Teie projekt on hea ja see väärib seda raha, kuid teil tuleb selle saamiseks teha palju tööd!

MÜÜDID PROJEKTIDE RAHASTAMISE KOHTA

1. MÜÜT: Finantseerijad seda ootavadki, et anda toetust.

Tegelikkus: Toetuse otsimine on aktiivne protsess. Teie peate ise uurima ja tegema kindlaks toetuse saamise võimalusi.

2. MÜÜT: Mida rohkem raha ma küsin, seda rohkem ma ka saan.

Tegelikkus: Tavaliselt on nii, et mida suurem eelarve, seda raskem on leida finantseerijat. Suuri toetusi antakse tavaliselt organisatsioonidele, kellel on projektide elluviimise pikaajaline kogemus. Teiselt poolt, kui teie küsite väikest summat, kuid seda peetakse siiski liiga suureks antud projekti mahtu silmas pidades, siis oodake veel väiksemat toetust, kui üldse midagi.

3. MÜÜT: Kui ma saan toetust ühelt finantseerijalt, on mul garantii, et tulevikus saan ma sellelt finantseerijalt rohkem raha.

Tegelikkus: Ärge eeldage, et finantseerija automaatselt jätkab teie toetamist tulevikus peale esmakordset toetamist. Pigem soovivad doonorid, et teil on olemas finantstoetuste võrgustik, mille alusel võite jätkata oma projekte. Hoidke oma võimalused avatuna – ühel doonoril ei ole kogu raha, mida vajate.

4. MÜÜT: Kui ma olen raha saanud, ei pea ma mitte kellelegi aru andma – see on minu raha!

Tegelikkus: Doonorid sõlmivad lepingud organisatsioonidega, kelle projektid vastavad nende vajadustele ja huvidele. Rahastuslepingus määratletakse doonori ja projekti teostaja kohustused. Projekti teostaja on kohustatud järgima rahastusreegleid, kinni pidama projekti tegevuskavast ja eelarvest. Projekti suuremate programmiliste muudatuste korral tuleb koheselt finantseerijat informeerida. Mõned rahastajad (nt hasartmängumaksu nõukogu) tahavad koos finantsaruandega saada koopiaid kõigist raamatupidamise dokumentidest ja arvetest.

5. MÜÜT: Väike vale või liialdamine parandab minu võimalusi saada finantseerimist.

Tegelikkus: Finantseerijaga heade suhete säilitamine põhineb usaldusel. Kui usaldust on kuritarvitatud, siis ei riski te mitte ainult oma organisatsiooni reputatsiooniga, vaid teil tuleb võib-olla tagastada ka kõik saadud finantsid.

6. MÜÜT: Projektitaotluse tagasilükkamine tähendab hävingut.

Tegelikkus: Toetuse otsimine on väga konkurentsitihe mäng. Keskmiselt ainult 10-30% kõikidest esitatud projektitaotlustest saavad toetuse. Eitava vastuse korral ärge sattuge masendusse vaid proovige finantseerijalt teada saada taotluse tagasi lükkamise põhjus. Otsige teisi projekti finantseerijaid.

V PEATÜKK

PROJEKTI JUHTIMINE

Igaüks, kes suudab planeerida ja korraldada oma sünnipäeva sõpradele, on võimeline täitma keerukaid juhtimisülesandeid. Kes iganes suudab toime tulla ainuüksi oma stipendiumitoetusega, on hea finantsjuht. „Inimesed vajavad vaid enesekindlust, et kanda need oskused üle teistesse situatsioonidesse.“ (Adirondack, 1992)

Juhtimine on oma põhiolemuselt oskus tagada kasutuses olevate ressurssidega kokkulepitud eesmärkide saavutamine kõige efektiivsemal ja tõhusmal viisil

5.1. PROJEKTIJUHT

Projektijuhi asendi organisatsioonis määrab see, kui oluline on projekt politseiasutuse jaoks. Nõuded projektijuhile esitab eelkõige kavandatav ja läbiviidav projekt. Mida suurema projektiga on tegemist, seda olulisemale kohale tõusevad projektijuhi juhtimisalased oskused ja kogemused.

5.1.1. Erialased oskused.

Projektijuht ei pea olema eriala tippspetsialist, aga tal peab olema probleemi lahendust pakkuvast valdkonnast hea ülevaade. Politseikadettide poolt läbiviidavates projektides oleme soovitanud kaasata lektoreks valdkonna politseiametnikke, eriti teemade puhul, mis käsitlevad meelemürke.

5.1.2. Projektijuhtimisalased oskused.

Projektijuhtimisel räägitakse pigem võimetest ja oskustest, mis muudavad projekti teostatavaks ja reaalseks. Projektijuhilt eeldatakse ajaplaneerimise, töögrupi juhtimise, konfliktijuhtimise, finantsjuhtimise, koosolekute korraldamise, meeskonnaliikmete motiveerimise ja selget eneseväljendamise oskust.

Tänapäeval nähakse ideaalina projektijuhtimist kui meeskonnatööd, ehk projekti juhtimine ei ole üksiku inimese raske ülesanne, vaid erinevate võimete, ootuste, kogemuste ja oskustega grupi ühislooming. Meeskonna juhtimine tähendab suure osas võimet panna inimesi andma endast parimat ja leida inimestes see, millest teistele kõige rohkem kasu oleks.

5.1.3. Isiksuse omadused.

- Meeskonnatööle orienteeritus
- Loominguline
- Osav läbirääkija
- Algatusvõimeline
- Läbilöögivõimeline
- Paindlik
- Kergesti inimestega kontakteeruv
- Usaldusväärne
- Otsustav

A.Perensi (1999) toob välja projektijuhi ülesanded, õigused ja vastutuse ning seostab nende omavahelise kooskõla alljärgnevalt:

5.1.4. Projektijuhi õigused

- ▶ Projekti kavandamine. Projektijuht peab olema kaasatud projekti kavandamisest kuni tulemuseni saavutamiseni.
- ▶ Ülesannete määratlemine. Projektijuhil peab olema projektiülesannete määratlemisel ja projekti eesmärkide sõnastamisel kaasotsustamise õigus. Ennekõike peab projektijuhile jääma õigus protesteerida projekti ülesande või eesmärkide muutuste vastu, kui muutusi taotletakse pärast projekti käivitamist.
- ▶ Korralduste andmise õigus. Projekti raames on projektijuhil õigus anda nii organisatoorseid kui ka erialaseid korraldusi.
- ▶ Otsustusõigus. Projekti läbiviimise käigus peab projektijuht vastu võtma otsuseid, mis puudutavad tööde läbiviimist ja selle kvaliteeti, tegevuste tähtaegu ning ressursside kasutamist.
- ▶ Informatsiooniõigus. Saada informatsiooni projektimeeskonna liikmetelt tehtud tööde ja üleskerkinud probleemide kohta Samuti informatsiooni projekti mõjutavate välistegurite kohta.

5.1.5. Projektijuhi vastutus

- ▶ Projekti tähtaegadest kinnipidamine. Projekti tähtaegadest kinnipidamist võivad ohustada projekti planeerimisel tehtud vead, projektirühma liikme(te) haigestumine; koostööpartneri(te) lubadustest mitte kinni pidamine.
- ▶ Ressursside juhtimine. Mida ulatuslikum ja innovaatilisem projekt, seda suurem on risk vahendite väärplaneerimisel. Projektijuht vastutab, et vahendid oleksid kasutusel õigeaegselt, minimaalsete kuludega ning neid kasutatakse efektiivselt ja eesmärgipäraselt.
Personali rakendamine nii kvantitatiivses kui kvalitatiivses mõttes. Meeskonnas peab olema teatud ülesannete struktuur. Need on protseduurireeglid, meetodid, strateegiad, standardid, ülesannete ja volituste jaotumine. Selleks, et meeskond töötaks efektiivselt, peavad kõik meeskonnaliikmed selle struktuuriga nõus olema.
- ▶ Tulemused. Projektijuht peab meeskonnaliikmetega välja töötama sellised lahendused, mis tagavad töö kvaliteedi ja kvantiteedi, mille eest ta saab vastutada, ja seda minimaalsete konfliktidega.
- ▶ Eelarve on sageli rangelt paika pandud algtingimus. Projektijuht peab jälgima kuludest kinnipidamist ning ülekulude korral taotleb eelarve korrigeerimist. Projekti eelarvet soovitatakse lahti kirjutada ülesannete ja kuluartiklite lõikes, mis aitab kiiresti ja täpselt kontrollida projekti eelarve seisu mistahes ajahetkel.
Kommunikatsiooni juhtimine. Hindavad sise- ja välisinformatsiooni ning vahendavad asjakohast infot. Esindavad projekti suhetes teiste organisatsioonide, sidusgruppide ja doonoritega. Talletavad projekti seisukohast olulise info.

5.1.6. Projektijuhi põhiprobleemid

- ▶ Projektijuht on erilise kriitika objekt, kuna tema töö toimub alati uutes oludes ja uute inimestega, on ta palju avalikum kui teised töötajad.
- ▶ Projektijuhi möödalaskmiste mõju tuleb ruttu ilmsiks ja enamasti räägitakse sellest suure mõnuga.
- ▶ Projektijuht on enamasti keerulistes otsustamise olukordades, kuna tavaliselt puudub varasem sarnane kogemus.

5.2. PROJEKTI KÄIVITAMISE ETAPP

Kui projekti rahastaja(te)lt on saadud positiivne vastus või projekti teostamiseks vajalikud tingimused on muul moel täidetud, tuleb alustada projekti teostamisega. Kui vaadelda projekti sellisena, nagu seda kirjeldatakse tegevusplaanis, on selge, et ühel päeval tuleb need tegevused ettevalmistada ja läbi viia. Projekti käivitamine on projektijuhi kõige olulisem ülesanne.

Projektijuhi ja projekti meeskonna esimesel nõupidamisel ehk käivituskoo-olekul selgitatakse projekti eesmärgi, tähtaegu, ülesannete sisu, piiranguid jms, tutvustatakse omavahel kõiki projektis osalejaid ja määratakse esimesed ülesanded ja nende täitmise tähtajad.

Käivituskoo-olekul hinnatakse olemasolevad ressursid ja määratakse kindlaks lisaressursside vajadus. Kui projekti rahastajatelt ei saadud kokku vajaminevat raha, siis tuleb otsida lisaks teisi toetuse allikaid. Ressursside identifitseerimine muutub litsamaks pärast konkreetse tegevusprogrammi koostamist. Selles kontekstis võivad ressursid tingida ka tegevuskava muudatusi, mis on valitud, kui järgitakse üldist meetodikat ja eesmärgi. Näiteks, meelemürkide ennetamise projektis on televisioonikampaania liiga kallis, kuid postrikampaania koolides on odavam lahendus.

5.3. PROJEKTI RAKENDAMISE ETAPP

Projektijuhi põhiline abivahend projekti edenemise tagamiseks on tegevusplan. Käsitlen projekti rakendamise etapi juures vaid kahte aspekti: ajajuhtimist ja finantsjuhtimist.

5.3.1. Ajajuhtimine

Aeg on võtmelise tähtsusega ressurss ja parim viis oma ajast maksimumi võtta on seda juhtida. Et iga projekt on ajaliselt piiratud, siis tuleb ette antud aega oskuslikult ja tulemuslikult kasutada, et mitte stressi langeda ja „läbi põleda“.

**ÄRGE JÄÄGE IGA-
VESTI PLANEERIMI-
SEFAASI, PEATE
ALUSTAMA KA OR-
GANISEERIMISE JA
TEOSTAMISEGA!**

Vihjed aja efektiivsemaks juhtimiseks:

- ▶ Planeeri oma tegevusi!
- ▶ Koosta päevaplaan!
- ▶ Kasutage päevikut või isiklikku märkmikku!
- ▶ Koostage tegemist vajavate ülesannete nimekiri, seadke need tähtsuse järjekorda ja käituge vastavalt sellele.
- ▶ Pigem tegutse kui reageeri.
- ▶ Välti igas suunas rabelemist või mitte midagi tegemist.
- ▶ Õppige ütlema „EI“.
- ▶ Reastage oma sihid ja pange paika prioriteedid.
- ▶ Vabastage oma laud kõigist esemetest ja kaustadest, mis ei ole seotud hetkel käsil oleva ülesandega.
- ▶ Leia tasakaal töö ja lõbu vahel.
- ▶ Planeeri oma igapäevasesse ajakavasse aega lugemiseks, unistamiseks, mõtlemiseks, üksiolemiseks, mängimiseks jne.
- ▶ Raskused enne – tegelege kõige raskemate ülesannetega esmalt ja mitte viimases järjekorras.
- ▶ Delegeerige, kui see on võimalik.

Paljude inimeste jaoks on prioriteetide seadmine keeruline ülesanne. Olemasolevast ajast maksimumi võtmine on väljakutseks igaühele ja üks vähestest efektiivsuse tõstmise võimalustest. Oma plaani järgmiseks läheb vaja tugevat enesedistsipliini.

5.3.2. Finantsjuhtimine

Projekti eelarve on oluline, kuna see tagab projekti realiseerumise. Kui te ie tea, kui palju projekt maksab, ei tea te ka seda, kui palju vahendeid teil on võimalik kasutada.

Lisaks üldisele eelarvele võiks koostada ka olulisemate tegevuste eelarved. Seda on mõistlik teha juba projekti planeerimisefaasis.

Tabel 4: Projekti üksikute tegevuste eelarve

Tegevuse kirjeldus	Kululiigi kirjeldus	Finantseerijad		KOKKU
		politseiasutus	kaasfinantseerija	
Tegevus 1:	Kululiik 1:			
	Kululiik 2:			
	Kululiik 3:			
	jne			
Tegevus 2:	Kululiik 1:			
	Kululiik 2:			
	Kululiik 3:			
	jne			
Tegevus 3:	Kululiik 1:			
	Kululiik 2:			
	Kululiik 3:			
	jne			
	KOKKU			

Vihjeid raha efektiivseks juhtimiseks:

- ▶ Seadke sisse korralik raamatupidamine projekti kulude ja tulude üle. Kõige lihtsam on seda teha Exeli tabelis.
- ▶ Ole rahadega ümberkäimisel aus!
- ▶ Tee kõikidest kuluarvetest koopiad. Paljud rahastajad nõuavad lisaks finantsaruandele koopiad projekti jooksul tehtud kuludest.
- ▶ Pidage meeles, et peate aru andma kõikidest saadud summadest.
- ▶ Ärge alahinnake panuse väärtust, sõltumata sellest, kui väike see on!

- ▶ Täna oma sponsoreid!
- ▶ Kutsuge oma sponsoreid projektis osalema.
- ▶ Pidage ühendust sponsoritega, isegi siis kui te ei saanud vajalikke finantsvahendeid.
- ▶ Küsige nõu, kui kavatsete kasutada või peate kasutama raha muudel eesmärkidel, mitte nendel, milleks vahendeid küsisite.

5.4. PROJEKTI SEIRE EHK MONITOORING

See, kuidas projekti läbi muutuste tüüritakse, sõltub suurel määral seirest ja analüüsist. Projekti seire on rutiinne töö kogu projekti vältel ja seiseneb projekti tulemuste hindamist igas selle faasis.

Seire ehk monitooringu eesmärk on

- ▶ Ennetada probleeme
- ▶ Avastada jooksvaid probleeme ja neid vajadusel ümber planeerida
- ▶ Tegutseda õigeaegselt
- ▶ Kohandada eesmärke ja tegevusi
- ▶ Muuta ainult seda, mida on tarvis muuta
- ▶ Hoida inimestevahelisi suhteid
- ▶ Saada osalejatelt ja kasusaajatelt tagasisidet
- ▶ Ergutada protsessi ja õhutada motivatsiooni.

Regulaarse seire teostamiseks on vaja projektiplaani kavandada kontrollpunktid. Need võivad olla regulaarsed (iganädalased) või oluliste tegevuste lõppemisel, et määrata kindlaks tegevuse mõju ja vajadusel hankida vajalikku lisainfot.

Seire käigus on oluline võtta tegelikkuse suhtes aus hoiak ja leida oma meeskonnast liitlasi, kes aitavad asju parandada. Kõige tähtsam on mitte pessimismi langeda.

MITTE ÜKSKI SÜSTEEM POLE TÄIESTI VIGADETA. KATSED SÜSTEEMI HÄIRETEST VABASTADA TEKITAVAD VÄLTIMATULT UUSI VIGU, MIDA ON VEELGI KEERULISEM AVASTADA.

VI PEATÜKK

PROJEKTI HINDAMINE

Eenne projekti formaalset „lõpetamist“ on vaja anda projektile lõplik hinnang.

Projekti hindamine on midagi muud, kui lihtsalt raha kulutamisviiside õigustamine.

Projekti hindamine on selle tulemuste ja saavutuste kontrollimise protsess, mis põhineb projekti mõõdetavatel ehk otsestel eesmärkidel.

Hindamine viiakse läbi selleks, et määrata pikaajalisi ja püsivaid mõjusid nii osalejatele kui kasusaajatele, samuti määrata kindlaks kavatsed ja kavatsemata kõrvalmõjusid.

Projekti hindamine kui vahend aitab planeerida ja parendada tulevaseid projekte ning näha olulisemaid ressursse neis protsessides, mis olid suunatud sotsiaalsete muutuste saavutamisele.

Hindamine kui protsess aitab kontrollida projekti tulemuste ja saavutuste vastavust otsestele eesmärkidele. Hindamise eesmärgid on

- ▶ Näha, kas sihid ja eesmärgid on saavutatud
- ▶ Analüüsida, mida oleks saanud teha paremini
- ▶ Anda informatsiooni ja kogemusi teistele
- ▶ Osalejatele ja rakendajatele tagasisideks.

6.1. PROJEKTI LÖPPANALÜÜS

Löppanalüüsi võib kirjeldada kui protsessi, mille käigus kogutakse teavet ja püütakse vastuseid leida järgmistele hindamiskriteeriumidele:

- ▶ **Sobivus.** Kas oli „õige“? See küsimus tähendab seda, kas projekt oli kohane Politsei kui organisatsiooni üldeesmärkide täitmisel.
- ▶ **Adekvaatus.** Arvestades probleemi ulatust, kas see projekt tõi kaasa piisava muutuse, et seda tasus ette võtta.
- ▶ **Efektiivsus.** Kui edukad olid lahendused püstitatud eesmärkide saavutamiseks? Näiteks, kui projekti otseseks teesmärgiks on, et 20 käitumishäirega õpilast õpiksid lahendama oma isiklikke ja perekondlikke probleeme, siis kas projektis rakendatud õpilaste nõustamise või koolitamise meetodika neil ka tõesti võimaldas oma probleeme lahendada?
- ▶ **Tasuvus.** Kas saadud kasu oli väärt kulutatud raha ja teisi kasutatud ressursse? Kui kulukas oli projekt võrreldes sellest saadud kasuga? Kas oleks olnud odavamaid võimalusi?
- ▶ **Kõrvalmõjud.** Millised head ja halvad kõrvalmõjud ilmneshid projekti tulemusena? Kas kõrvalmõjud olid tingitud projekti sise- või välisteguritest? Kuidas haõbu kõrvalmõjusid edaspidi vältida?
- ▶ **Projekti jätkusuutlikkus.** Kas projekt tõi kaasa pikaajalisi ja püsivaid mõjusid nii osalejatele kui kasusaajatele? Kas ja mil määral soovitate analoogilist projekti kasutada sarnaste probleemide lahendamisel?

6.2. PROJEKTI ANALÜÜSI PLANEERIMINE

Analüüsi kavandatakse sarnaselt projekti planeerimisele. Määratakse eesmärgid, töömeetodid, tegevuskava jne.

Analüüsiprotsessi sammud:

SAMM 1: Ettevalmistus

- ▶ Kaasake analüüsiprotsessi erinevaid inimesi.
- ▶ Meenutage projektitaotluses esitatud eesmärgid ja oodatavaid tulemusi.
- ▶ Uurige sarnaste projektide tulemusi. Kas leiate sarnase väljundi, mida oleks võimalik võrrelda?

SAMM 2: Kavandamine

- ▶ Määrake analüüsi eesmärgid, mida hakkate analüüsima. Analüüsiprotsessi valdkonnad leiad alalõigus 6.3.
- ▶ Määrake analüüsi kriteeriumid ning kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed indikaatorid (vaata saavutamise indikaatorid lk 23).

SAMM 3: Info kogumine

- ▶ Andmete kogumine ehk mida ja kuidas koguda? Näiteks, kui palju inimesi ja kes osales, projekti seisukohalt oluline info sihtgrupi kohta.
- ▶ Info kogumise viisi määravad projekti otsesed eesmärgid ja kriteeriumid.

SAMM 4: Informatsiooni tõlgendamine

- ▶ Pidage meeles, et pole olemas „objektiivset“ analüüsi, kuid te võite vähendada subjektiivsust erinevate allikate ja meetodite kasutamisega.
- ▶ Tõlgendamist saab lihtsustada, kui informatsiooni saab võrrelda teiste sama iseloomu näitajatega.

SAMM 5: Hinnangu andmine ja järeldused

- ▶ Kogutud informatsiooni põhjal sõnastatage asjakohased järeldused.
- ▶ Tooge esile projekti tulemused ja võrrelge neid esialgu seatud sihtide ja eesmärkidega.
- ▶ Näidake vastukäivused või võimalikud lahkarvamused küsimustes, milles puuduvad ühesed seisukohad.
- ▶ Ärge jääge kinni mõne hinnangu negatiivsusesse. Paraku paljud inimesed peavad analüüsiks seda, kui esitatakse vaid negatiivseid ilminguid.
- ▶ Kasutage võimalust saada ka sihtgrupilt tagasiside ja hinnang!

SAMM 6: Tulemuste rakendamine

- ▶ Sisaldab järeldusi ja ettepanekuid analüüsitulemuste rakendamiseks tulevikus. Muutuste vastupanuallikaid on palju – institutsioonilised, isiklikud, poliitilised.
- ▶ Ärge hoitke tulemusi enda teada!
- ▶ Olge valmis ka olukorraks, et teie hindamise tulemusi võidakse valesti tõlgendada.

6.3. ANALÜÜSIPROTSESSI VALDKONNAD

6.3.1. Tulemuste analüüs tehakse projekti kaudu kaudselt või otseselt saavutatul põhjal. Hinnatakse kõiki saavutatud tulemusi ja tehakse vahet planeeritud (projektitaotluses kirjeldatud) ja juhuslikult saavutatud tulemuste vahel. Tulemused ehk väljundid on projekti tegevuste käigus kasusaaja(te) jaoks loodud väärtused, tooted või sotsiaalne keskkond. Oluline on anda hinnang ka muutuse ulatusele, mille tegemisel on abiks kvantitatiivsed indikaatorid.

6.3.2. Eesmärkide analüüs ehk projekti tulemuste võrdlemine esialgu püstitatud eesmärkidega, tingimusel, et need eesmärgid on olnud konkreetsed ja hinnatavad. Analüüsi käigus vaadeldakse mitte niivõrd saavutamist ja mittesaavutamist, kui seda, missuguses ulatuses eesmärk saavutati. Mida konkreetsemad on eesmärgid, seda lihtsam on nende analüüs. Seetõttu on tähtis määratleda projekti väljatöötamise etapil vähemalt mõned mõõdetavad eesmärgid. Analüüsi esitlemisel on teil kvalitatiivse hinnangu toetuseks pakkuda ka arve või muid kvantitatiivseid aspekte.

6.3.3. Finantsjuhtimise analüüsi aluseks on projekti eelarve. Finantsjuhtimise analüüs on oluline kõikide projektide puhul, sest projekti doonorid on huvitatud ülevaatest nende rahalise või mitterahalise toetuse kasutamisest. Finantsaruanne võimaldab kontrollida kulude vastavust tuludele, avastada puudu- ja ülejääke, hinnata ressursside sihtotstarbelist kasutamist.

6.3.4. Organisatsiooni mõju analüüs on seotud eelkõige avaliku suhtekorralduse aspektidega. See mõju võib avalduda uute kogemuste ja oskustena, uute partneritena, paranenud mainena, täiendavate ressursside saamisena, võimalusena jõuda uute sihtgruppideni.

6.3.5. Protsessi analüüs aitab mõista meeskonnatöö efektiivsust. Siin ei vaadelda materiaalseid aspekte vaid protsessi, mille inimesed projekti kavandades ja juhtides läbisid, mida õppisid. Protsessi analüüsi ei tohi kasutada vahendina konfliktide lahendamisel, selleks sobib projektist eraldi läbiviidav meeskonna-liikmete supervisioon.

Protsessi analüüsil võib esitada järgmisi küsimusi: Mida oleks pidanud tegema teisiti? Mida oleks võimalik projekti planeerimise ja juhtimise kohta õppida? Kuidas saadud kogemusi edaspidi kasutada?

Valdkondade analüüsis kasutatakse saavutamise indikaatoreid, mis on arvulised, ajalised või kvaliteeti iseloomustavad näitajad ja kirjeldavad eesmärke, väljundeid, tegevusi ja sisendeid konkreetsetes ja mõõdetavates terminites.

Eritatakse järgmisi saavutamise indikaatoreid:

- ▶ kvantitatiivsed indikaatorid: ürituste/loengute/infopäevade arv, osalejate arv, trükiste arv, raadiosaadete arv, ajalehe artiklid, valminud õppematerjalide arv, projektis osalenud noorte korduvsuütegude arv.
- ▶ Kvalitatiivsed indikaatorid: küsitlusankeetide (!) analüüs, viktoriini või muud liiki teadmistekontolli tulemused, tagasiside isiklikest vestlustest, vaatluse tulemused.

Indikaatorid peavad olema realistlikud ja tõestatavad.

Indikaatorid kirjeldavad projekti otseseid eesmärke ja tulemusi konkreetsetes mõõdetavates terminites

- Kvantiteet (KUI PALJU)
- Kvaliteet (KUI HÄSTI)
- Sihtgrupid (KELLELE)
- Asukoht (KUS)
- Aeg (MILLAL)

PROJEKTI TULEMUSE HINDAMINE PEAB OLEMA KOOSKÖLAS SIHTRÜHMA OLUKORRA MUUTUMISEGA

Indikaatoreid tuleks määratleda sidusgruppide osavõtul. See tagab, et sihiks võetud tulemuste indikaatorid on ühelt poolt realistlikud, teiselt poolt aga piisavad, et lahendada lähteprobleemi. Tuleb jälgida, et indikaatorid peegeldaksid ka tegelikult oodatud muutust. Näiteks, kui käivitatakse kursus mopeedi juhilubade taotlejatele, ei tähenda, et probleeme valmistanud noored sinna lähevad. Seega on tulemuse mõõtmiseks vaja täpsustavaid indikaatoreid – mitu noort läbisid rolleri koolituse, paljud neist said juhiloa, paljud nendest olid n.ö probleemnoored ehk varem juhilubadeta mopeediga sõitmise eest karistatud. Soovitav on ühe eesmärgi kohta leida rohkem kui üks indikaator. Samas tuleb silmas pidada, et liiga paljude indikaatorite kohta andmete kogumine ja tõestamine võib osutuda kulukaks.

6.2. LÕPPARUANDE KOOSTAMINE JA ESITLEMINE

Enne projektile joone alla tõmbamist tuleb võtta kokku analüüsitulemused, need üles kirjutada ja dokumenteerida. Üks tavalisemaid projekti planeerimisel tekkivaid probleeme tuleneb asjaolust, et harva planeeritakse aega projekti analüüsiks ja lõpparuande koostamiseks.

Projekti kokkuvõtvasse etappi peaksid mahtuma järgmised toimingud:

- ▶ Raamatupidamisarvestuse lõpetamine ja finantsaruannete koostamine
- ▶ Aruannete kirjutamine ja nende edastamine doonoritele
- ▶ Partnerite, sponsorite ja osalejate tänamine
- ▶ Projekti dokumentide koostamine.

Oluline on siin meeles pidada ka partnerite, sponsorite ja osalejate tänamist.

Iga rahastaja, kes on projekti rahaliselt toetanud, ootab tagasisidet, kuidas nende raha kasutati ja kulutati, millised tulemusi sellega saavutati. Selleks on mõned doonorid kehtestanud üsna ranged aruandevormid ja aruannete esitamise tähtajad. Sageli tuleb projekti rahastajale esitada terve rida muid tüüpi aruandeid ja dokumente.

Milline olukord ka poleks, enne toetuse vastuvõtmist selgitage välja

- ▶ Millised aruanded ja dokumendid tuleb projekti doonorile esitada?
- ▶ Millal on aruannete esitamise tähtaeg?
- ▶ Milline on aruannete ja nõutavate dokumentide vorm?

Politseiasutuses teostatud süüteoennetusprojekt lõpparuanne koosneb järgmistest osadest:

- ▶ Vormikohane tegevus- ja finantsaruanne (PA käskkiri nr.189/03.08.2006)
- ▶ Projektitoimik, mis sisaldab projekti jooksul läbiviidud koosolekute protokolle, koostatud trükiseid ja muid kirjalikke jaotusmaterjale (ankeedid), loengu konspekti või PowerPoint-esitlusmaterjali, fotosid, samuti projektis osalenute nimekirja (sihtrühm, projekti teostajad). Sihtfinantseerimise korral lisada arvete koopiad.

Projektitaotlus, projekti toimik ja aruanded peavad võimaldama:

- ▶ hinnata ennetustprojektide teostamiseks kulutatud politsei töötajate tööaega;
- ▶ hinnata projekti sisulist valdkonda (narko-, vägivalla, liiklussüütegude ja –õnnetuste vms ennetus, kui konkreetne valdkond ei ole määratletav, siis üldine süüteoennetus) ja sihtgruppi (alaealised, kes on toime pannud süütegusid, koolinoored, kogu piirkonna elanikkond vms) ning sihtgrupi suurust
- ▶ määrata töö tulemuslikkust ja efektiivsust projektitaotluses esitatud kriteeriumite järgi.

PROJEKTITÖÖ VAHENDID

TÖÖLEHT 1. Projekti planeerimine: probleemi sõnastamine, põhjuste selgitamine, lahenduste pakkumine, eesmärgi püstitamine

1. Sõnasta probleem vastates järgmistele küsimustele:

Kes on need inimesed, kellel on see probleem?

Kus need inimesed asuvad?

Milles probleem väljendub?

.....

.....

.....

.....

2. Loetle vähemalt kolm võimalikku PÕHJUST ja LAHENDUST eelpool toodud probleemile.

	PÕHJUSED	LAHENDUSED
1.		
2.		
3.		

3.Vali, mida pead PARIMAKS LAHENDUSEKS (kas ülal loetletustest või muudest) ja PÕHJENDA seda.

.....

.....

.....

.....

4.Tuginedes probleemi sõnastamisele, probleemi põhjustele ja oma parimatele lahendustele, pane kirja projekti EESMÄRGI sõnastus.

.....

.....

.....

TÖÖLEHT 2. Sidusgruppide analüüs

Sidusgrupp/ esindaja	Huvi / mõju	Kaasamise aeg / vorm

TÖÖLEHT 3. LOOGILINE MAATRIKS

PROBLEEM:.....

SIHTGRUPP:.....

Sekkumis- loogika	Kirjeldus	Saavutamise objektiivselt mõõdetavad indikaatorid	Kontrolli meetodid ja vahendid	Eeldused
Projekti üldeesmärgid	Mis on projekti üldine eesmärk?	Mis on üldeesmärgi saavutamise seotud tulemusindikaatorid?	Kust saab informatsiooni eesmärkide saavutamise kohta? (Loend olemasolevatest regionaalsetest/riiklikest /omavalitsuse allikatest ja kontrolli meetoditest)	
Projekti otsene eesmärk	Mis on projekti otsesed eesmärgid?	Nimetage projekti otseste eesmärkide saavutamist ning selle ulatust näitavad kvantitatiivsed ja/või kvalitatiivsed indikaatorid	Millistest allikatest ja milliste meetoditega saadakse informatsiooni nimetatud eesmärkide täitmise kohta? (Loend olemasolevatest allikatest ja meetoditest)	Mis on projektivälised tegurid ja tingimused eesmärkide saavutamiseks vajalikud? Milliste riskidega tuleb arvestada? (Sihtgrupi toetus, strateegiad jms.)
Oodatav väljund	Loenda projekti põhilised väljundid (näiteks infotruktsioonid, infopäev, koolitusmaterjal, osalejate arv jne)	Nimetage projekti mõõdetavad väljundid (politsei statistika, test, tagasiside ankeet, suhtarvud.)	Millistest allikatest saab informatsiooni projekti tulemuste kohta. Loend projekti raportidest, ankeetidest ja võimalikest allikatest.	Millised välised tegurid ja tingimused peavad olema täidetud et saavutada oodatavad väljundid ja tulemused vastavalt ajakavale?
Tegevused	Loenda kõik planeeritavad tegevused. (Näit. Loengu läbiviimine, õppekursioon, projektijuhtimine jne.)	Vahendid: Täpsusta iga tegevuse/lepingu tüüp (teenuse leping, tööleping; koostööleping, rendileping jne).	Kulud: Täpsusta iga tegevuse kulud. (Peab olema vastavuses eelarvega)	Eeltingimused Millised projektivälised tingimused peavad olema täidetud planeeritud tegevuste elluviimiseks?

NÄIDE 1. Projekti tegevuskavas ülesannete määratlemine

Projekti eesmärk: Pakkuda A alevi noortele tervislikke alternatiive vaba aja veetmiseks, tõstes noorte enesehinnangut, sotsiaalset osalust ja vaimset aktiivsust, et ennetada meelemürkide tarvitamist.

Tegevus: alkoholivaba kultuur-hariduslik noortepidu augusti viimasel nädalavahetusel	Ajakava								Ressursid
	nädalad								
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Ülesanne 1: Moodusta 4-liikmeline noorteaktiiv	x								I :projektijuht ja 4 noort; Inf koolist aktiivsetest noortest
Ülesanne 2.: Ajurünnak noortepeo programmi ideede genereerimiseks	x								I :projektijuht+noorteaktiiv;®ruumid ja vahendid; In :oskused ja teadmised
Ülesanne 3. Broneeri ruumid noortepeo korraldamiseks		x							I :noorteaktiiv; Inf:internet; ®ruumide rent
Ülesanne 4: Läbirääkimised esinejatega		x							I :noorteaktiiv,projektijuht; Inf :internet; ® honorar esinejatele
Ülesanne 5: Koosta õhtuprogramm		x							I :noorteaktiiv ja projektijuht; T :arvuti ja printer
Ülesanne 6: Kujunda, trüki ja levita kuulutused			x	x	x	x			I : kujundaja kujundab;noorteaktiiv levitab ®kujundajale ja trükikojale
Ülesanne:7: Raadioreklaam					x	x	x		I :raadiotöötaja, noorteaktiiv, projektijuht; ® raadioreklaam
Ülesanne 8: Osta vahendid ja auhinnad noortepeoks						x			I : noorteaktiiv, projektijuht; M+ ®:dekoratsioonid, auhinnad, vahendid mängudeks
Ülesanne 9: Noortepidu							x		I :projektijuht;noorteaktiiv, esinejad,õhtujuht noored; M :audiovisuaalne tehnika
Ülesanne 10:Artikkel kohalikus ajalehes								x	I :projektijuht, noorteaktiiv, paar noort peolt.

Ressursid: Inimressurss (I); Rahaline ®; Materiaalne (M), Tehnilised (T), Informatsioonilised (Inf), Individaalne (In)

NÄIDE 2. Projekti otsete eesmärkide seos planeeritud tegevuste tulemuste hindamisega

Otsene eesmärk	Tegevus	Tulemus	Indikaator
1. Tutvustada mopeedi turvavarustuse uusimaid tooteid ja nende kaitseomadusi, et noored mopeedijuhid leiaksid endale sobivaima ja kandmistväärika turvavarustuse	Tehnikakauplus korraldab perepäeval mopeedi ja jalgratta turvavarustuse demonstratsiooni.	Noored õpivad tundma erinevate firmade kaitsevarustuse erisusi ja teevad enda jaoks sobiva valiku.	Jagatud tootevoldikute arv
	Turvavarustuse soodusmüük	Noored mopeedijuhid saavad osta endale vajamineva turvavarustuse	Kokkuvõtte küsimustiku tulemustest.
2. Värskendada ja kinnistada mopeedijuhtide ja jalgratturite teadmisi neid puudutavast liiklusalasest seadusandlusest	Liiklusohutusalasel ülesanded orienteerumismatk	Paranevad noorte teadmised liikluseadusest	Läbimüüdud tootegruppide arv
			Liiklusülesannete tulemused järjestatakse ja moodustatakse pingerida
3. Korraldada mopeedijuhikoolitus kümnele 14-15-aastastele M alevi noortele	2-nädalane mopeedijuhikoolitus ja eksam	14-15 aastased noored saavad endale mopeedijuhiloa	Liiklustesti positiivselt sooritanute suhtarv
4. Parandada mopeedijuhtide sõiduoskusi	Mopeedide vigurisõit perepäeval	Paranevad noorte sõiduoskused	Koolitusel osalenute ja eksami läbinud noorte arv
5. Propageerida mopeedi ja jalgratast kui turvalist ja ökonoomset sõiduvahendit kõigile M alevi elanikele.	Orienteerumismatk mopeedide ja jalgratastega perepäeval	Piirkonna elanikud hakkavad rohkem kasutama liikumisvahendina jalgratast ja mopeedi	Vigurisõidu võistlustulemuste järjestus kokkuvõtva kirjeldusega. Suuline tagasiside osalejatelt
			Orienteerumismatk osalejate arv
			Kirjaliku küsitluse tulemustest kokkuvõtte

NÄIDE 3: Politseiasutuses kasutatav projektitaotluse vorm kommentaaridega

Politseiasutuse nimetus:
Aadress: Telefon: Faks: E-posti aadress:
Projekti juht: Telefon e-post: <i>Soovitav kirjutada projektimeeskonna teiste liikmete nimed ja kontaktandmed</i>
Projekti üldmaksumus: <i>Kõik kulud kokku.</i>
Politsei eelarvest taotletav summa: <i>mis ei tohi olla suurem kui 50% projekti kogueelarvest.</i>

PROJEKT

Projekti nimetus:

Pealkiri peab olema lühike, projekti sisu avav. Originaalne pealkiri mõjub intrigeerivalt ja tekitab lugejas huvi!

Projekti kestus:

projekti alguskuupäev – lõppkuupäev. Siin ei arvestata projekti strateegilise planeerimise aega, vt joonis 3.

Eesmärk:

Ideaal, liikumissuund. Põhieesmärk peab olema piisavalt üldine ja globaalne, ei ole käesoleva projekti jooksul saavutatav.

Otsesed eesmärgid on saavutatavad projekti lõppedes või juba projekti ajal. Alaeesmärkide saavutamine viib peaeesmärgi saavutamisele lähemale.

Milline on projekti konkreetne efekt?

Kuidas antud alaeesmärgid aitavad kaasa projekti põhieesmärgi saavutamisele?

Kas alaeesmärkide saavutamine allub kvantitatiivsele või kvalitatiivsele hindamisele (saavutamise indikaatorid).

Otseste eesmärkide kaudu selgub, milline on projekti tulemus ja millised muudatused toimuvad projekti jooksul.

Sihtgrupid: Kirjeldatakse, kellele on projekt suunatud, ehk kelle käitumist, hoiakuid, teadmisi või olukorda tahetakse projekti jooksul muuta.

Põhjendatakse, miks on valitud just see sihtgrupp.

Sihtgrupp peab olema määratletud ka arvuliselt, sest vaid selle põhjal saame planeerida eelarvet (kulud sihtgruppidele)

Projekti vajalikkuse põhjendus:

Taustinformatsioon peab toetuma faktidele – uuringute andmed, statistika, juhtumid. Probleemi ulatuse ilmestamiseks võib kasutada graafikuid ja jooniseid.

Samuti on soovitatav kirjeldada kujunenud olukorra komplitseeritust.

Vajalikkuse põhjendamisel tuleb täpselt määratleda kogu problemaatika, millega kavatsetakse tegeleda, kuid tuleb olla realistlik – ei ole võimalik lahendada kõiki maailma probleeme.

Oluline on teha vahet probleemi enese ja selle lahendusteade vahel. Probleem on inimese teadvuses ning mitte kõigile üheselt mõistetav ja arusaadav.

Samuti võib kirjeldada, miks tekkis vajadus projekti järele ning kuidas püstitatud probleem haakub organisatsiooni eesmärkide ja ülesannetega?

Millised sidusgrupid veel peale teie organisatsiooni peavad antud probleemi lahendamist oluliseks ja kas nad on kaasatud projekti?

Sõnastada projekti vajalikkus abivajajate, mitte taotleja(te) seisukohast!

Projekti lühikirjeldus ja etapid:

Nende tegevuste võimalikult põhjalik kirjeldus, mida soovitakse projekti raames ette võtta.

Tegevused tuleb esitada liigendatult (etappidena). Näiteks projekti käivitamise etapis toimuvad koosolekud projekti meeskonna tööülesannete täpsustamiseks jne.

Millised tegevused, meetodid ja tegevusvormid on projekti tulemuste saavutamiseks vajalikud?

Tegevusplaan peab olema loogiline ja meetodite valik põhjendatud.

Kuidas need tagavad oodatud tulemuse?

Arvestada tuleb ka tegevustega, mis aitavad mõõta projekti mõju sihtgruppidele.

Politsei tegevused projekti realiseerimisel, sh tegevuste meedias kajastamise tagamine. Tooge välja, milliseid ülesandeid ja kui suures mahus politseiametnikud projektis täidavad. Meediakanalite kasutamisel arvestatakse, kas on tegu kohaliku, maakondliku, regionaalse või riikliku projektiga. Kohalik innovaatiline projekt võib samuti ületada uudistekünnist ja pälvida üleriigilise meediakajastuse.

Projekti eeldatav mõju politsei maine tõstmisele ja elanikega koostöö tihendamisele/tõhustamisele:

Kuidas te tagate Politsei osaluse nähtavuse avalikkusele?

Milliseid tegevusi kavandate meedia ja laiema avalikkuse teavitamiseks oma projektist ning Politsei toetusest?

Projekti oodatav tulemus ja selle mõõdetavad hindamiskriteeriumid:

Tulemuste hindamise aluseks on alaeesmärgid ja tööplan.

Projekti tulemused peavad olema selgelt kvalitatiivselt ja/või kvantitatiivselt mõõdetavad.

Projekti eelarve ja kaasfinantseerijad:

Kulud (kuluartiklite lõikes)

Kulu kirjeldus	Taotletav summa	Kaas-finantseerimine	Oma-finantseerimine	KOKKU
Ruumide rent (3 h x 60.-/h)	0	180.-	0	180.-
Tehnika rent – DATA, arvuti, teler, DVD-mängija (3 h x 200.-/h)	0	600.-		600.-
Transpordikulu (50km x 1.50.-/km)	0	0	75.-	75.-
Trükised, ankeedid(0,5.-/tk x 30tk)	15.-	0	0	15.-
Meened ja auhinnad Lõvi Leo komid 62.-/kg x 0,5 kg; Lõvi Leo võtmehoidjad 13.-/tk x 5tk; Pastakad 7.-/tk x 30 tk;	306.-	0	0	306.-
Admin. kulu (side-, bürookulud)	0	0	50.-	50.-
Kokku kulu	321.-	780.-	125.-	1 226.-

Tulud (rahastamine kaasfinantseerijate poolt)

Prefektuur 321.-

XGümnaasium 780.-

Omafinantseerimine 125.-

Kokku tulu 1 226.-

KULU = TULU

Tegevus	Nimi	Ametikoht	Eeldatava tööaja kulu (tundi)
Tegevus 1			
Tegevus 2			

Tegevuse tulbas tuleb üles loetleda kõik politseiametnike poolt läbiviidavad tegevused projekti raames (nii projekti käivitamise, rakendamise ja hindamise etappides)

NÄIDE 4: Politseiasutuses kasutatav projektiaruande vorm kommentaaridega

PROJEKTI LÕPPARUANNE		
PROJEKTI PÕHIANDMED		
1.	Territoriaalse struktuuriüksuse nimi	
2.	Projektijuhhi nimi	
3.	Projekti nimetus	
4.	Projekti toimumise aeg	
5.	Projekti kogumaksumus	
6.	Politsei poolt eraldatud summa	
PROJEKTI KIRJELDUS		
7.	Projektis osalenud sihtgrupi suurus ja kirjeldus. <i>Kirjeldada sihtgrupi suurst ja tausta! Kuidas sihtgruppi projekti kaasati?</i>	
8.	Projekti tulemuste kirjeldus: kas ja kuidas õnnestus taotletud eesmärkide saavutamine. <i>Eesmärkide saavutamist kirjelda projektitaotluses esitatud väljundite ja indikaatorite põhjal. Analüüsi projekti tulemusi ja mõju koos sidusgruppide esindajatega!, Oluline on saada tagasisidet ka sihtgrupilt.</i>	
9.	Koostööpartnerite nimed, nende panuse kirjeldus ja hinnang koostööle. <i>Küsi ka koostööpartnerite (eriti kasusaajad) hinnangut projekti protsessile!</i>	
10.	Ülevaade projekti tegevusest (ajalises järjestuses). Loetle nii käivitamise, rakendamise kui analüüsi etapis läbiviidud tegevusi.	
11.	Mis olid projekti teostajate hinnangul selle tugevamad küljed? <i>Loetle paar-kolm kogemust, mis olid teie meeskonnaliikmete arvates eriti väärtuslikud teistega jagamiseks! Olge objektiivne ja aus! Lisada ka koostööpartnerite hinnang!</i>	
12.	Mis olid projekti teostajate hinnangul selle nõrgemad küljed? <i>Loetle ja analüüsi projekti käigus esile kerkinud probleeme ja nende põhjuseid. Paku lahendusi sarnaste probleemide ennetamiseks tulevikus. Lisada ka koostööpartnerite hinnang!</i>	
13.	Ülevaade projekti teadvustamisest avalikkusele (meediakajastused). Kui meediakajastust ei toimunud, siis põhjenda, miks.	
14.	Hinnang projekti jätkusuutlikkusele. <i>Kirjeldada, kuidas projekti käigus saavutatud tulemused mõjutavad probleemi tulevikus. Näiteks projekti käigus mopeedijuhiloa saanud mopeedijuhid ei riku enam LE §230 või projekti tulemusena valminud trükis leiab aktiivset ja praktilist kasutamist järgmistes projektides ja loengutes.</i>	
EELARVE		
TULUD		
15.	Toetaja	Summa
A		
B		
C		
D		
E		
F		
G		
	KOKKU	
NB! RIDU VÕIB LISADA		

KULUD					
16.	Kulu nimetus	Kulu arvestuse alus (alusdokumendi nr)	Kaasfinantseerija ad (krooni)	Politsei rahalised vahendid (krooni)	Kokku (krooni)
A					
B					
	Kokku				
TÖÖAJA KULU					
17.	Ametniku nimi ja ametikoht	Töötatud tunde graafikujärgsest tööajast	Töötatud tunde graafikuväliselt (ületunnitöö)	Töötatud tunde üldistel puhkepäevadel	Kokku
1.					
2.					
	Kokku				

NÄITEID PROJEKTITAOTLUSTEST

Näidisprojekt 1. „Ole julge!”

Projekti nimetus: <p style="text-align: center;">OLE JULGE!</p>
Kestus: 02.09.-17.10.2008
Eesmärk: Ennetada koolivägivalda ja –kiusamist Tartu linna koolieelikutele lasteaias läbiviidava emotsionaalset ja sotsiaalset toimetulekut arendava koolitusega.
Otsesed eesmärgid: 1. Parandada laste teadlikkust reeglite vajalikkusest (reeglid kodus, lasteaias, koolis, ühiskonnas) 2. Teavitada lapsi, mis on vargus ja kuidas tegutseda varguse ohvriks sattumise korral 3. Teavitada lapsi käitumisest kadumise korral 4. Õpetada erienaid probleemilahendamise viise füüsilise vägivalla ennetamisel.
Sihtgrupp: kakskümmend 6-7-aastast Tartu Liblika lasteaia koolieelikut.
Projekti vajalikkuse põhjendus: Suvel kurtis üks Liblika lasteaia vanema rühma kasvataja noorsoopolitseile, et tema rühmas on grupp poisse, kes on korduvalt end lasteaia territooriumil ära peitnud ja tekitanud sellega suurt segadust ja meelehäarmi. Pool aastat tagasi oli üks sama rühma poiss lasteaeda tulemise asemel läinud lähedal asuva sõbra poole ja õhtul, kui lapsevanem pojale järgi tuli, ei leidnud ta oma last lasteaia ning paanikat jagus mitmeks tunniks. Rääkides vanema rühma kasvatajate, lasteaia juhataja ja mõnede lapsevanematega, selgus, et laste käitumisega ei ole ükski osapool rahul. Lasteaia juhataja nimetas vanemat rühma viimaste aastate kõige raskemaks. Tihti esineb laste omavahelisi kaklusi ja kiusamist, võetakse omavoliliselt teise lapse asju ning peidetakse neid. Lastevahelise vägivalla üks olulisi põhjusi peitub väheses empaatiavõimes ja sotsiaalsete suhtlemisoskuste puudulikkuses, mistõttu tekivad probleemid nii eakaaslaste vahel kui ka täiskasvanutega. Vägivald (kiusamine, narrimine, aga ka füüsiline vägivald) on lastele väga suureks probleemiks ja kui ise ei suudeta selle jõulise ilminguga toime tulla, ei julgeta sellest sageli ka täiskasvanutele rääkida. Eelpool toodud juhtumid näitavad, et vägivalla ennetamisega on vajalik alustada juba lasteaias, rõhudes laste loomulikule õiglustundele (ära tee teisele seda, mida sa ei taha, et sulle endale tehakse).

Projekti lühikirjeldus ja etapid:

2.-21.09.2008 Ettevalmistavad tegevused

- Töökoosolek Liblika lasteaia vanema rühma kasvatajate ja juhtkonnaga
- Meenete hankimine
- Koolitusmaterjalide (töölehed) valmistamine ja paljundamine
- Simulatsioonimängude juhendite ettevalmistamine (sh lasteia territooriumiga tutvumine)
- Koolitustunnistuste kujundamine ja väljaprint.

22.09.2008 Õppepäev Liblika lasteaias Tartus

Õppepäeval käsitletavat teemat ja kasutatav metoodika:

1. Sissejuhatus (meetod: vestlus lastega)

- Jänku Jassiga tutvumine.

2. Reeglid (meetod: vestlus lastega)

- Miks on vaja reegleid?
- Kellele on reeglid seatud?

3. Vargus (meetod: vestlus lastega ja töölehtede täitmine)

- Kes on varas?
- Kuidas käituda varguse korral?

4. Kadumine (meetod: simulatsioonimängud õues, mille käigus lavastatakse kadumisjuhtumeid ja lapsed ise pakuvad lahendusi ning mängivad need lahenduskäigud läbi)

- Kuidas käituda, kui märkan, et olen kaotsi läinud?

5. Kaklemine (meetod: vestlus lastega)

- Kaklemine on süütegu!
- Mis on kakluse või kiusamise põhjused?
- Kaklus ei ole lahendus!
- Julge hüüda appi! Kuidas seda teha?

6. Tunnustamine

- Iga laps saab meene ja koolitustunnistuse Jänku Jassi pildiga, mis kinnitab lapse teadlikkust ja valmisolekut olema sõbralik ja abivalmis. Tunnistus sobib ülesriputamiseks iga lapse kapiuksele, mis omakorda annab lapsele lasteaia päeva alustamiseks positiivse laengu.

7. Lõppsõna (piltide värvimine)

- Huvastijätt Jänku Jassiga

Värviraamatut saab edaspidi kasutada rühmatundides turvalisuse teema korduval käsitlemisel ja teadmiste kinnistamiseks.

23.09.-17.10.2008 Järeltegevused ja aruande koostamine

1. 10. oktoobril külastada Liblika lasteaia vanemat rühma ja intervjuuerida kahte kasvatajat koolituspäeva järeloomjudest. Samuti intervjuuerida 4 last ja 4 lapsevanemat. 2. Küsitluste analüüs 3. Projekti aruande koostamine

Politsei tegevused projekti realiseerimisel, sh tegevuste meedias kajastamise tagamine:

Jrk	Tegevus	Täitja/Vastutaja	Aeg
1.	Töökoosolek lasteaias	E.V	03.09.2008
2.	Jänes Jassi värviraamatute ja meenete hankimine	E.V / M.T	04.-07.09.2008
3.	Koolitusmaterjalide ettevalmistamine ja paljundamine	E.V / M.T	07.-14.09.2008
4.	Koolitustunnistuste kujundamine ja väljaprintimine	M.T	14.-18.09.2008
5.	Koolitus lasteaias	E.V/M.T	22.09.2008
6.	Intervjuerimisküsimuste ettevalmistamine	E.V/M.T	1.-09.10.2008
7.	Järelintervjuude teostamine lasteaias.	E.V	10.10.2008
8.	Intervjuude analüüs	E.V/M.T	11-12.10.2008
9.	Projekti aruande koostamine	E.V/M.T	12.-16.10.2008

Projekti oodatav tulemus ja selle mõõdetavad hindamiskriteeriumid:

Tartu lasteaia Liblikas koolieelikute rühmas viiakse läbi interaktiivne koolitus 20 lapsele, mille tulemusena

1. Paraneb laste teadlikkus reeglite tähendusest ja vajalikkusest (suuline tagasiside lastelt, järelintervjuu valimiku täiskasvanute ja lastega)
2. Paraneb laste teadlikkus varavastastest süütegudest ja sellele järgnevatest karistustest (suuline tagasiside lastelt)
3. Lapsed saavad praktilised oskused, kuidas käituda kadumise korral (kokkuvõtte simulatsioonimängu käigust)
4. Lapsed omandavad käitumisoskusi, kuidas ennetada kiusamist ja füüsilist vägivalda

Kõige olulisem hinnang projektile saadakse järelintervjuude põhjal. Oleme planeerinud koolituse ja intervjuueerimise vahele 2 nädalat. See on piisav aeg, et märgata laste käitumises ja hoiakutes toimunud muutusi, mille alusel saame ka kõige paremini hinnata projekti tulemuslikkust.

NÄIDISPROJEKT 2. "Rollufriik"

Projekti nimetus:

ROLLUFRIIK

Projekti kestus: 01.01-30.10.2007 (10 kuud)

Eesmärk:

Projekti pikemaajalisem eesmärk on kaasa aidata Euroopa Liidu poolt Eestile soovitatud eesmärgi ellu viimine aastaks 2015, et Eestis liiklusõnnetustes hukkunute arv aastas väheneks 100-le. Käesoleva projekti raames kutsutakse noori mopeedijuhte kaasa rääkima liiklusohutuse teemadel Lõuna-Eesti teedel. Et tänased mopeedijuhid on mõne aasta pärast noored autojuhid, siis näeme käesolevas projektis tõhusat liiklusohutusala kasvatustöö võimalust.

Alaeesmärgid

- Kaardistada mopeedi kasutamisega seotud liiklusohutusnõuete eiramise ulatus Lõuna-Eesti regioonis, kontrollides maikuu jooksul liiklusoperatsioonide käigus vähemalt 150 mopeedijuhti (üldine mopeedijuhte puudutav statistika projekti jooksul)
- Parandada rollerijuhtide teadlikkust vajalikust turvavarustusest, jagades infovoldikuid rolleri müügiga tegelevate kaupluste ja üldhariduskoolide kaudu (jagatud voldikute arv, LS-s nõutud turvavarustusega mopeediga sõitjate arv)
- Parandada mopeedijuhtide teadlikkust neid puudutavast liiklusalasest seadusandlusest, vajadusel jagada infot juhilubade tegemise võimalustest Tartu linnas ja maakonnas (ARK-is mopeedijubade taotlejate arv, politseioperatsioonide käigus juhilubadeta mopeedisõitjate arv)
- Propageerida mopeedi kui turvalist noorte sõiduvahendit mopeedimatkal "Rollerifriik 2007" (matkal osalejate arv).

Sihtgrupid: 300 mopeedijuhti ja –omanikke Lõuna-Eesti regioonis

Projekti kestus: 01.01-30.10.2007 (10 kuud)

Projekti vajalikkuse põhjendus:

Juba 2005. aastal oli märgata tendentsi, et rollerid on noorte seas muutumas populaarseks sõiduvahendiks. 2006. aasta kevadel käivitasid mitmed rollerimüügi firmad sooduskampaaniaid, muutes mopeedid noortele veelgi taskukohasemateks ja kättesaadavamateks, mis omakorda on oluliselt suurendanud rollerisõitjate arvu tänavatel.

Õnnetused rolleritega¹

KOGU LÕUNA-EESTIS. 2006.a seitsme kuuga on Lõuna-Eestis rolleritega toimunud 14 liiklusõnnetust. Mopeedijuhtide poolt põhjustati neist koguni 12. Vanusegruppide kaupa vaadeldes ilmneb, et peamised liiklusõnnetuste põhjustajad on vanusevahemikus 25-34 (põhjustasid 3 õnnetust) ja 45-54 (3). Ava-

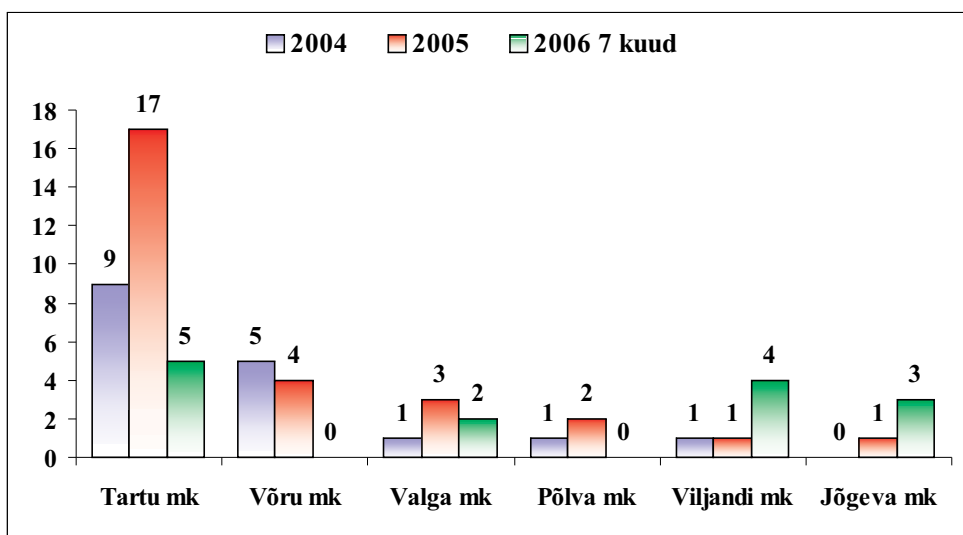
¹ Maanteeameti andmed

riide peamisteks põhjusteks olid sõidukiiruse ebaõige valik (4) ja ristmikel peateel ettesõitmine (4), mis näitab, et rollerijuhid ei tunne eeskirju ja liiklusreegleid.

Liiklusõnnetustes hukkus 1 (Viljandimaal, 2004-2005 ei hukkunud rolleriõnnetustes ühtegi inimest) ja sai viga 19 inimest (2005.a kokku 31). Kannatada saanutest olid 16 rollerijuhid ja 5 kaassõitjad. Vanusegrupiti olid peamisteks kannatanuteks mopeedijuhid vanuses 13-15 (4 kannatanut) ja 30-34 (4 kannatanut).

Suvekuudest toimus õnnetusi kõige enam juulis (6), järgnesid mai (4) ja juuni (3). Nädalapäevadest osutusid kõige õnnetusterohkemaks pühapäev (4) ja reede (3).

Suvekuudest toimus õnnetusi kõige enam juulis (6), järgnesid mai (4) ja juuni (3). Nädalapäevadest osutusid kõige õnnetusterohkemaks pühapäev (4) ja reede (3).

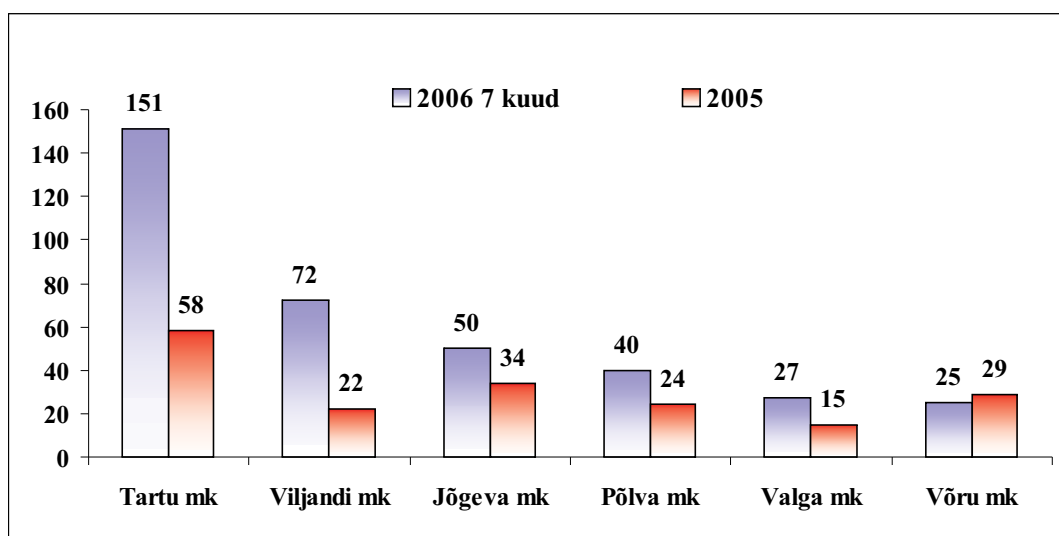

Joonis. Rolleritega juhtunud liiklusõnnetused maakondade lõikes. 2004-2005, 2006 7 kuud.

Õnnetused rolleritega on sagenenud Viljandi ja Jõgeva maakonnas ning vähenenud Tartu, Võru, Valga ja Põlva maakonnas. Kindlasti on Tartu linnas ja Põlva maakonnas 2006. aastal läbiviidud pilootprojektilgi oma mõju nendes maakondades rolleriõnnetuste vähenemisel. Kuid olukord ei ole kaugeltki rahuldav, sest rollerijuhtimisega seotud liikluseeskirjade rikkumisi on jätkuvalt palju.

2. Rollerijuhtide väärted

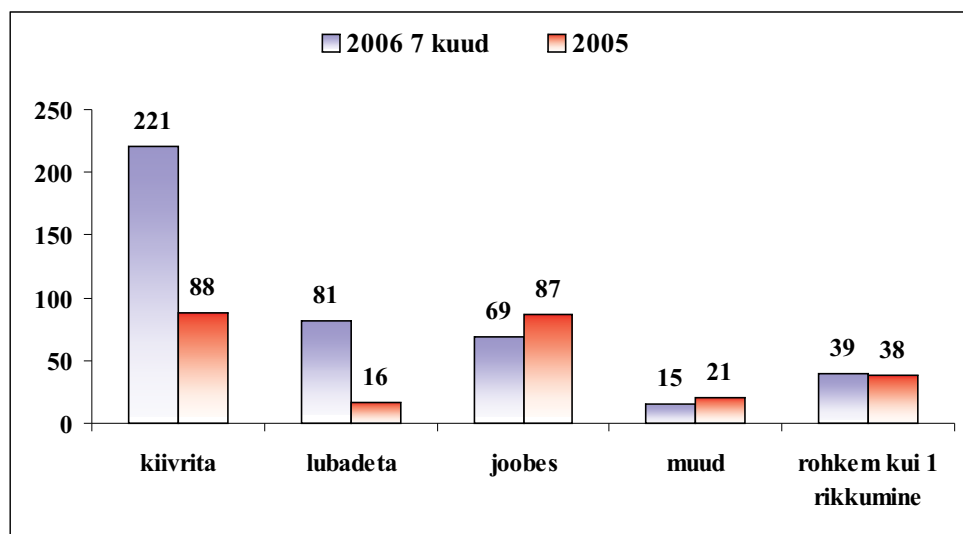
2006.aasta seitsme kuuga on rollerijuhid Lõuna-Eestis toime pannud 365 väärtetu. Juba käesoleval hetkel on see näitaja suurem kui 2005.aastal, mil terve aastaga pandi toime 182 rikkumist. Kindlasti on 2006. aasta suuremat arvnäitajat mõjutanud liikluspolitsei kõrgendatud tähelepanu rollerijuhtide suhtes.

Joonis. Rollerijuhtide poolt toime pandud väärted maakonniti, 2005.a võrdlus 2006.a seitsme kuuga.

Nimetatud väärtedest 151 (seega 41%) pandi toime Tartumaal, järgnevad Viljandi- ja Jõgevamaa. Rollerijuhtidele koostatud väärtiomaterjalide hulk on kasvanud kõikides maakondades (v.a Võrumaal) ning aasta lõpuks tulevad vahed eelmise aastaga võrreldes mitmekordsed. Eelmise aastaga võrreldes on rikkumiste vahe Viljandimaal 3,3-kordne ja Tartumaal 2,6-kordne, kusjuures 2006.a on möödunud alles seitse kuud.

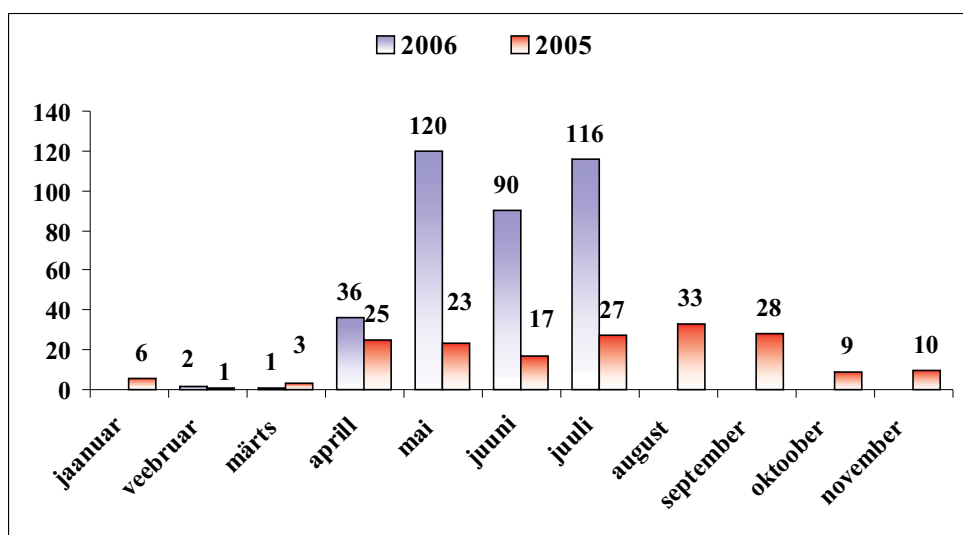
Rikkumised.

Joonis. Rollerijuhtide poolt toimepandud väärted. 2005-2006 (7 kuud).

Peamiseks eksimuseks on mopeedijuhtide puhul kiivrita sõitmine – tänavu on niisuguseid liiklejaid tabatud 221 (2005.a 88, seega 2,5-kordne tõus) korral. Sellele järgnevad 14-16-aastased alaealised, kellel puudub vajalik juhiluba – 81 juhtumit (2005.a 16, viiekordne tõus). Joobes on tänavu tabatud 69 (2005.a 87) mopeedijuhti. Rohkem kui ühe eksimusega on silma paistnud 39 (2005.a 38) juhti.

Aeg. Rollerid on sooja ilma sõiduriistad, mis kajastub ka mopeedijuhtide rikkumistes.

Joonis. Mopeedijuhtide rikkumised kuude kaupa 2005-2006.

Projekti lühikirjeldus ja etapid:

I etapp: 15.01-30.04.2006 projekti käivitamine
 Pilootprojektis valminud postri kordustükk (L.K)
 Infovoldikute koostamine ja trükkimine (V.A ja K.R)

<p>II etapp: 01.05-30.06.2006 olukorra kaardistamine ja mopeediga ohutu liiklemise kampaania korraldamine Lõuna-Eesti regioonis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Postrite paigaldamine Lõuna-Eesti koolides 100 koolis ja 20 noortekeskuses (hiljemalt 10. maiks 2006) ▶ Koostöös liiklustalituse ja piirkonna konstaablitega - mopeedijuhtide liiklusseaduse täitmise kontrollimine ▶ Infovoldikute jagamine rollerite müügikohtades, üldhariduskoolides ja politseioperatsioonide käigus ▶ Artikkel Postimehes. <p>III etapp: 01.07-17.08.2006 Matka "Rollufriik 2007" ettevalmistamine</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Läbirääkimised kaasfinantseerijate ja sponsoritega ▶ Matka korraldustoimkonna moodustamine ja tööülesannete jagamine ▶ Matka kontrollpunktide ja telkimiskoha ettevalmistamine Voorel ▶ Ajalehe reklaami valmistamine ja avaldamine ▶ Raadioreklaami valmistamine ja avaldamine <p>IV. etapp: 17.-18.08.2006 Matk "Rollufriik 2007"</p> <p>120-kilomeetrise matk kolonnis Tartu-Jõgeva-Tartu</p> <p>ööpäevane laager Voore puhkekeskuses, mille käigus toimuvad järgmised tööd:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Vigursõidud ▶ Liiklustestid ▶ Aeglussõidud ▶ Liiklusalaste õppefilmide vaatamine ja kommenteerimine ▶ Liiklusõnnetusest teatamine ▶ Tehnikanohikute õpituba ▶ Esmaabi <p>Meelelahutusprogramm: Shate tantsutrupp, Trikiratturite show, Bänd „The Real Deal“.</p> <p>V. etapp: 20.08 -30.10.2006 Kokkuvõtted projektist ja aruannete esitamine projekti rahastajatele. Rollerimatka käigus tehtud video montaaž ja ülesriputamine netis</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Rollerimatka analüüsikoosolek ▶ Tänukirjad projekti toetajatele ja koostööpartneritele ▶ Aruanded projekti rahastajatele. <p>Politsei tegevused projekti realiseerimisel, sh tegevuste meedias kajastamise tagamine.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Politsei on projekti juhtpartner 2. Postimehes ilmuvas artiklis antakse ülevaade rolleri kasutamisega seotud seaduserikkumistest ja jagatakse nõuandeid lapsevanematele 3. Projekti käigus levitavatel postritel ja flyeritel on politsei logod 4. Võimalusel kaasatakse televisioon jäädvustama rollerimatka avaüritust Tartu Raekoja platsil. <p>Projekti eeldatav mõju politsei maine tõstmisele ja elanikega koostöö tihendamisele/tõhustamisele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekti kaastakse erinevate sektorite partnerid: ärist – "Salome Auto"; Mariine AS, A Le Coq, Hansapank, EMT; mittetulunduse sektorist – MTÜ Viva Liiklus, avatud noortekeskused; riiklikust sektorist – ARK, maanteeamet, Kagu ja Tartu Teedevalitsus. Matka alustatakse Tartust Raekoja platsil rollerijuhtide kogunemisega ja matkaliste kolonni turvavad kaks politseiautot. 2. Politseinikud osaleva oma mopeedidega turvajatena rollerimatkal ja suhtlevad vahetult noortega. <p>Projekti oodatav tulemus ja selle mõõdetavad hindamiskriteeriumid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ülevaate saamine mopeedi kasutamisega seotud liiklusseaduse täitmisest ja selgitatud välja olulisemad riskifaktorid (politseistatistika võrdlemine 2005-2006-2007) 2. Paraneb rollerijuhtide teadlikkus liiklusseadusest ja -ohutusest (jagatud trükiste arv, kokku võtte ankeetide analüüsist, kokkuvõtte motomatkal läbiviidud võistlusaladest) 3. Vähenevad mopeedijuhtide liiklusrikkumised Lõuna-Eestis (võrdlev statistika 2005-2006-2007). 	
---	--

Projekti käigus valmib 4 trükist:

1. A4 formaadis infobuklet jaotusmaterjalina mopeedijuhtidele, mida levitati koolide, noortekeskuste ja politseioperatsioonide käigus (trükis lisas) tiraaž 300 tk;
2. Poster infotrükisena levitamiseks Lõuna-Eesti koolides, tiraaž 200 tk;
3. Rollufriigi matka reklaamivad lendlehed, tiraaž 1 000tk;
4. Rollufriigi matka reklaamivad postrid, tiraaž 1 500tk.

Projekti eelarve ja kaasfinantseerijad:

Kulu kirjeldus	Summa	Finantseerija
Reklaam(raadio, rate.ee)	20 000	Hansapank, EMT(rate.ee)
Admin ja esinduskulud	10 000	Hansapank
Töövahendid võistluste läbiviimiseks	10 000	Maanteamet
Transpordikulud, konvoi turvalisuse tagamiseks	10 000	Lõuna Politseiprefektuur
Toitlustamine(õhtusöök 80.00 EEK/inm, hommikusöök 40.00EEK/inm., karastusjoogid	20 000	Osalustasu, KOV-d, Tartu Õlletehas AS
Telkimise organiseerimine, majutamine	15 000	Maavalitsused
T-särgid, meened, trükised, diplomid, postrid, lõpetamise tunnistused	50 000	Hansapank, KOV-d
Auhinnad(peaauhinnad 3 rollerit, sõiduvarus(kiivrid, kindad, prillid)	50 000	Hansapank, Salome AS, AS Mariine, Politseiamet
Meelelahutusprogramm(ansambel, helitehnika rent	30 000	Hansapank, KOV-d
KOKKU	215 000	

Tulud:

1. Hansapank	85 000 EEK
2. Kohalikud omavalitsused	50 000 EEK
3. Maavalitsused (Tartu ja Jõgeva)	15 000 EEK
4. Osalustasud	10 000 EEK
5. Politseiamet	10 000 EEK
6. Salome AS	5 000 EEK
7. Mariine AS	5 000 EEK
8. A Le Coq AS	5 000 EEK
9. Maanteamet	10 000 EEK
10. EMT (rate.ee)	10 000 EEK
11. Lõuna Politseiprefektuur	10 000 EEK

KOKKU 215 000 EEK

Kulud politsei eelarvest (kuluartiklite lõikes)

Kulu kirjeldus	Summa
Auhinnad ja kingitused	10 000
KOKKU	10 000

RAHASTAMISE VÕIMALUSI EESTIS

1. AVATUD EESTI FOND: <http://www.oef.org.ee>
2. BALTI-AMEERIKA PARTNERLUSPROGRAMM (BAPP): <http://www.bapp.ee>
3. JUSTIITSMINISTEERIUM: <http://www.just.ee>
4. HASARTMÄNGUMAKSU NÕUKOGU: <http://hmn.riik.ee/>
5. INTEGRATSIOONI SIHTASUTUS: <http://www.meis.ee>
6. KESK- JA IDA-EUROOPA REGIONAALNE KESKKONNA KESKUS EESTIS (REC-ESTONIA): <http://www.recestonia.ee>
7. PÕHJAMAADE MINISTRITE NÕUKOGU: <http://www.nmr.ee/>
8. EESTI KULTUURKAPITAL: <http://www.kulka.ee/>
9. SIHTASUTUS EESTI RAHVUSKULTUURIFOND: <http://www.erkf.ee/>
10. KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS: <http://www.kik.ee>
11. SOTSIAALMINISTEERIUM: <http://www.sm.ee>
12. KULTUURIMINISTEERIUM: <http://www.kul.ee>
13. EUROOPA NOORED: <http://www.noored.ee/>
14. AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE SAATKOND: <http://www.usemb.ee/>
15. BRITI SAATKOND: <http://www.britishembassy.ee/>
16. HOLLANDI SAATKOND: <http://www.netherlandsembassy.ee/>
17. HANSAPANK: <http://w.hansa.ee/est/hansatoetab.html>

Mõistete sõnastik	
Mõiste	Seletus
Ajagraafik	Planeeritud ülesannete täitmise kava nädalate, kuude või aastate lõikes; projekti tegevuste, alategevuste ja ülesannete esitamise viis, mis määratleb tegevuste loogilise järjestuse ja omavahelised sõltuvused.
Ajurünnak	Probleemide ja lahenduste määratlemise ja analüüsimise meetod, mis tagab kõigi kohalolijate võrdse kaasatuse ja ideede paljususe.
Asjakohasus	Projekti omadus olla suunatud kasusaaja(te) tegelikele vajadustele ning tuua kaasa selge positiivne muutus.
Doonor	Programme ja projekte rahastav välisriik või organisatsioon.
Eeldused	Väljaspool projekti mõjuala olevad tegurid, mis toetavad projekti tegevusi ja/või tulemuslikkust.
Eelarve	Projekti eesmärgi saavutamiseks vajalike kulutuste kalkulatsioon, mis jaguneb personali-, administreerimis- ja majanduskuludeks. Eelarve kalkuleeritakse eri kululiikide ja ülesannete lõikes.
Eeltingimused	Tegurid, mis peavad projekti alustamiseks olema täidetud ning mille puudumise korral pole võimalik projekti ellu viia.
Eesmärgipuu	Omavahel seotud eesmärkide hierarhia, mida analüüsitakse vahend-tulemus seose kaudu.
Eesmärk	Soovitav olukord, mida tahetakse saavutada projekti või programmi lõpuks.
Finantsaruanne	Aruanne, mis kajastab projekti käigus tehtud kulutusi ning millele lisatakse kõik projekti kuludokumendid, ekspertide tööaja arvestuse lehed jms.
Finantseerija	Organisatsioon või organisatsioonide rühm, mis soovib eraldada oma rahalisi vahendeid neile huvipakkuvate probleemide lahendamiseks.
Gantti tabel	Kõige levinum meetod tööde graafiku koostamiseks; ülevaatlisk tulpdiagrammi sarnane formaat, mis võimaldab näha iga tegevuse ja ülesande algust, lõppu ja kestvust ning nende omavahelist sõltuvust.
Hindamine	<p>1. Projekti hindamine on kindlatele kriteeriumidele tuginev projekti tulemuste ja mõju analüüs püstitatud eesmärgi kontekstis; projektitsükli viimane, kolmas faas.</p> <p>2. Konkureerivate pakkumiste seast kokkulepitud kriteeriumide alusel parima projekti teostaja valimine.</p>

Hindamiskomisjon	Pakkumiste hindamiseks kokku kutsutav tööühm, kes hindab kokkulepitud kriteeriumide alusel kõiki konkureerivaid projekte.
Horisontaalne loogika	Projekti iga tasandi kirjeldus saavutamise indikaatorite, nende kontrolli meetodite ning täitmiseks vajalike eelduste ja võimalike riskide määratlemise kaudu.
Informatsioon	lgasugune kirjalik, suuline või visuaalne teave, mida edastatakse kommunikatsiooniprotsessis.
Järelhindamine	Projekti tulemuslikkuse analüüs peale projekti lõppu eesmärgiga teha järeldused projekti mõju ja tulevikus rakendatavate õppetundide kohta; järelhindamist peab teostama sõltumatu osapool.
Jätkusuutlikkus	Projektid omadus saavutada pikaajalist ja kestvat mõju.
Kasusaaja	Projekti olulisim sidusgrupp – asutus, organisatsioon või inimrühm, kes saab projekti tulemustest otsest kasu.
Kogukonnakeskne ennetustöö	Süütegude ja nende põhjuste lokaalseid ja kogukondlikke erisusi arvestava ning kogukonna tasandil toimuv ennetusmeetmete kavandamine ja elluviimine.
Kokkuvõte	Lühike kirjeldus taotleja, taotluse eesmärgi, tüübi, kulude ja geograafilise piirkonna ning projekti kestvuse kohta.
Kommunikatsioon	Informatsiooni edastamise protsess, mis võib olla ühesuunaline ehk informeeriv või kahe-suunaline ehk info saajalt tagasisidet või tegutsemist eeldav.
Koostööpartnerid	Tööpiirkonnas konkreetse probleemi lahendamiseks süütegude ennetamiseks kaasatud riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused, eraõiguslikud juriidilised ja füüsilised isikud ning mittetulundusühingud.
Koordineerimine	Struktureeritud ja organiseeritud kommunikatsioon ühtset tegevussfääri jagavate tegevusüksuste vahel.
Kuriteokolmnurk ehk probleemi analüüsi kolmnurk (PAK)	Olustikulise ennetamisega seotud tegevusrutiini teoorias kasutatav mudel, mis väidab, et kuriteo toimumiseks peavad samal ajal ja samas kohas toimuma kolm asja: 1. sobiv kättesaadav objekt; 2. tõkestaja puudumine; 3. motiveeritud seaduserikkuja. PAK-I on keskne roll probleemikeskses politseitöös.
“Kõvad” projektid	Tehnika-, infrastruktuuri- ja ehitusprojektid

Käivituskoosolek	Projektijuhi ja projekti meeskonna esimene nõupidamine, mille käigus selgitatakse projekti eesmärgi, tähtaegu, ülesannete sisu, piiranguid jms, tutvustatakse omavahel kõiki projektis osalejaid ja määratakse esimesed ülesanded ja nende täitmise tähtsused.
LogFrame meetod	Projektsükli juhtimises kasutatav süsteemne projekti kavandamise meetod, mis määratleb eesmärkide tasandid, tasandite vahelised loogilised seosed ning tuvastab eelduste ja riskide kaudu tingimused, mille juures probleemi lahendamiseks on võimalik sekkuda.
Loogiline maatriks	Projekti kirjeldamise tabelformaad, mis sisaldab välja kõigi sekkumisloogika tasandite ja elementide jaoks.
Lähtearuanne	Projekti algfaasis väljaantav dokument, mis tuvastab olukorra projekti alguseks, pakub välja ja põhjendab vajalikud muudatused võrreldes projekti lähteülesandega.
Lähteülesanne	Dokument, milles on esitatud täielik kirjeldus projekti eesmärkidest, oodatavatest väljunditest, tingimustest ja ressurssidest; lähteülesanne on projekti lepingulisele teostajale kohustuslikuks alusdokumendiks.
Monitooring	Pidev projekti täitmise hindamine kasusaajate poolt lähteülesande ja aruannete alusel; monitooring on vajalik selleks, et teha kindlaks, kas projekt liigub õiges suunas ja vajadusel teha parandusi.
Otsene eesmärk	Olukord, mida soovitakse saavutada konkreetse projekti tulemusena.
Pakkumine	1. Projekti lepinguliseks teostajaks konkureeriva organisatsiooni poolt esitatav dokument; koosneb tehnilisest pakkumisest, mis sisaldab põhjalikku kirjeldust projekti teostamise viisist, ajakavast ja ekspertidest ning hinna- ehk finantspakkumisest. 2. Projekti lepingulise teostaja leidmiseks korraldatav konkursiprotseduur.
„Pehmed“ projektid	Koolitused, õppevisiidid, laagrid, teabepäevad, kampaaniad, uuringud jt.
Probleem	Tööpiirkonna õiguskorda mõjutavate sotsiaalsete seoste või süütegevuse tendentside analüüsiga välja selgitatud kogukonna turvatunnet häirivad asjaolud, mis vajavad politsei ja/või koostööpartnerite sekkumist olukorra muutmiseks.
Probleemikeskne politseitöö	Tegeleb politseiga seotud avalikkuse ja kogukonna muredega ning töötab välja tõhusaid lahendusi. Probleemikeskse politseitöö mudel pärineb USA-st. Probleemikeskses politseitöös kasutatakse SARA ja probleemi analüüsi kolmnurga meetodeid.

Probleemipuu	Omavahel seotud probleemide hierarhia, mida analüüsitakse põhjustagajärg seose kaudu.
Programm	1. Ühise üldise eesmärgi saavutamisele suunatud projektide kogum. 2. Rahastamisinstrument, mis lähtub laiematest eesmärkidest ja prioriteetidest ning on seotud konkreetse taotlemise protseduuriga.
Projekt	Ajaliselt piiritletud, konkreetse probleemi lahendamisele ja riskirühma(de)le suunatud, eraldi rahastatav, politsei prioriteetsetest eesmärkidest lähtuv, koostööpartnerite ja/või politseiväliste rahastajatega ühiselt teostatav süüteoennetuslik tegevus.
Projekti juht	Projekti ressursside ja tegevuste koordinaator, kes tegutseb planeerija, organiseerija, kontrollija ning meeskonna liidri rollis.
Projekti kirjeldus	Täpne ülevaade projekti eesmärgist ja kõige olulisematest etappidest, mis tuleb läbida eesmärgini jõudmisel.
Projekti plaan	Projekti eesmärkideni viivate tegevuste kirjeldus.
Projekti tegevusaruanne	Projekti poolt planeeritud ja teostatud tegevusi ning ressursside kasutust kajastav aruanne, mille esitamise sageduse määrab lähteülesanne või leping.
Projektitõimik	Põhjalik aruannete kogu projekti vältel toimunud tegevustest, väljunditest, saavutustest ja ressursside kasutusest.
Projektitšükel	Omavahel seostatud tegevuste jada, mis jaguneb kolmeks faasiks: strateegiline planeerimine; teostamine; hindamine.
Projekti riskid	Väljaspool projekti mõjuala olevad tegurid, mis võivad negatiivselt mõjutada projekti tegevusi ja/või tulemuslikkust.
Ratsionaalne valik	Olustikulises süüteoennetuses kasutatava kuritegevuse ratsionaalse valiku mudeli kohaselt omab kurjategija „nõrka“ ratsionaalsust.
Rehabilitatsioon	Teadaolevate kurjategijate kohtlemine eesmärgiga nende kriminaalsust vähendada, tavaliselt kuriteo sooritamise eelduste vähendamise või seaduskuuleka elu elamise võime suurendamise kaudu.
Riskirühm	Isikud, kes ei ole süütegusid toime pannud, kuid kellel on selleks kõrge risk (õigusrikkujatest pereliikmed, tutvusringkond vms) ning süütegusid toime pannud isikud.
Saavutamise indikaatorid	Kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed näitajad, mis kirjeldavad eesmärke, väljundeid, tegevusi ja sisendeid konkreetsetes ja mõõdetavates terminites.

SARA (scanning, analyzing, responding, assessing)	<p>Probleemikeskses politseitoos kasutatavad probleemilahenduse etapid, mille käigus</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kogutakse keskkonna kohta vajalik info 2. analüüsitakse andmeid ja koostatakse sekkumisplaan, 3. tegutsetakse 4. hinnatakse tulemusi. <p>Ehkki meetodit peetakse lineaarseks, on praktikas nende vahel tagasiside sõlmed, millega parandatakse probleemide sõnastust, asjakohasust ja täpsustatakse tegutsemise viise.</p>
Sekkumisloogika	<p>Meetod projekti kirjeldamiseks, milles eristatakse eesmärkide tasandeid (vertikaalne loogika) ning nende kirjeldamist saavutamise indikaatorite, kontrolli meetodite, eelduste ning riskide kaudu (horisontaalne loogika).</p>
Sidusgrupid	<p>Kodanike rühmad, organisatsioonid ja/või institutsioonid, mis võivad projekti mõjutada või selle poolt positiivselt või negatiivselt mõjutatud saada.</p>
Sidusgruppide analüüs	<p>Protsess, mille käigus määratletakse kõik projektiga seotud sidusgrupid, analüüsitakse nende mõju ja huvi projekti suhtes ning otsustatakse, kes neist millises etapis ja vormis projekti kaasatakse.</p>
Sihtgrupp	<p>Inimgrupid, kellele projekti tegevused on suunatud ja kelle olukorda, teadmisi või käitumist soovitakse muuta. Ühel projektil võib olla mitu sihtgruppi.</p>
Sisendid	<p>Füüsilised, inim- ja finantsressursid, mis on vajalikud projekti tegevuste läbiviimiseks.</p>
Situatsiooniline süüteoennetus	<p>Situatsioonilise süüteoennetuse eesmärk on vähendada potentsiaalse kurjategija motivatsiooni süütegu toime panna, tehes objekti raskemini kättesaadavaks või vähendades kasumit, mis varastatud kauba eest on võimalik saada, samuti suurendaks kurjategija vahelejäämise riski.</p>
SMART reegel	<p>Akronüüm, mis tähistab eesmärkide määratlemisele esitatavaid nõudeid – spetsiifiline, mõõdetav, ajastatud, realistlik, täpne (i.k. SMART = specific, measurable, accurate, realistic, time related).</p>
Sotsiaalne süüteoennetus	<p>Kuriteoennetuslikul sekkumisel sotsiaalse arengu kaudu keskendutakse ohustatud gruppidele eesmärgiga vähendada indiviidi riskifaktoreid ja tugevdada tema kaitsefaktoreid.</p>
Strateegiline planeerimine	<p>Projektitsükli esimene faas, mis hõlmab planeerimisprotsessi enne projekti algust - olukorra määratlemist, probleemide analüüsi, eesmärkide püstitamist; strateegilise planeerimise faas lõppeb teostatavate projektide kindlaksmääramise ja finantseerimisotsusega.</p>

Süütegude ennetamine	Politsei sihikindel tegevus eesmärgiga vähendada süütegude soodustegureid ja põhjuseid, õigusvastase käitumise võimalusi ning raskendada kuritegude toimepanemist, tehes seejuures koostööd elanikkonna ja koostööpartneritega.
Taotlus	Projekti lepinguliseks teostajaks konkureeriva organisatsiooni või projektirühma poolt esitatav dokument, mis sisaldab põhjalikku kirjeldust projekti teostamise viisist, ajakavast ja ekspertidest ning hinna- ehk finantspakkumist
Tegevused	Projekti väljundite tootmiseks vajalikud toimingud ja ülesanded.
Teostamine	Projektitsükli teine faas, mille jooksul käivitatakse projekt ja viiakse see ellu.
Teostatavus	Projekti omadus püstitada reaalselt saavutatavaid eesmärke.
Tööde graafik	Projekti tegevuste, alategevuste ja ülesannete esitamise viis, mis määratleb tegevuste loogilise järjestuse ja omavahelised sõltuvused.
Vahehindamine	Projekti hindav analüüs, mis toimub selle kestel ja mille eesmärk on kontrollida, kas projekt kulgeb õiges suunas, kas eeldused kehtivad ning kas on vaja astuda parandavaid samme.
Verstapostid	Projekti tähtsajad või olulised sündmused.
Vertikaalne loogika	Projekti eesmärkide tasandite – üldine eesmärk, otsene eesmärk, väljundid, tegevused ja sisendid – hierarhilise seostamise viis.
Väljundid/ projekti tulemused	Projekti poolt kasusaaja(te) jaoks loodud väärtused, tooted või püsivat muutust tagavad tingimused.
Üldine eesmärk	Projekti kaugem siht, mille saavutamisele projekt on suunatud, kuid milleni jõudmiseks vajatakse mitmete projektide koostöö.

SOOVITAV KIRJANDUS JA VIITED

Alexandersson, L., Järg, R. jt „Kuidas ennetada kuritegevust kohaliku omavalitsuse tasandil”. G.Trükk OÜ, 2002

Belasco, J.A, Stayer, R.C "Piisoni lend". OÜ Greif

Frost, P.J "Mürgised emotsioonid". OÜ Väike Vanker, 2003

Hilborn, J. „Ülevaade kuriteoennetuse planeerimisest”. EV Justiitsministeerium, 2007

Hundimägi, A "Et valvekoer ei hammustaks. Kuidas suhelda meediaga?". Äripäeva Kirjastus, 2004

Quality Assurance for Police Prevention Projects". Police Crime Prevention by the German State and Federal Governments, 2005

Perens, A "Projekti juhtimine" Külim, 1999

„Politsei süüteoennetusliku tegevuse juhend", politseipeadirektori käskkiri nr 189,3.08.2006

Türk, K „Personali juhtimine ja eestvedamine". Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999

<http://koduleht.polsise/Osakonnad/Qigusos/Digiaktid/kylliketest/Uploads/2006.189.doc>

<http://www.siseministeerium.ee/?id=300>

http://www.epikoda.ee/vana/RPJKasiraamat/B_SISUKORD_EESSONA.htm

<http://www.mitteformaalne.ee/index.php?file=122>